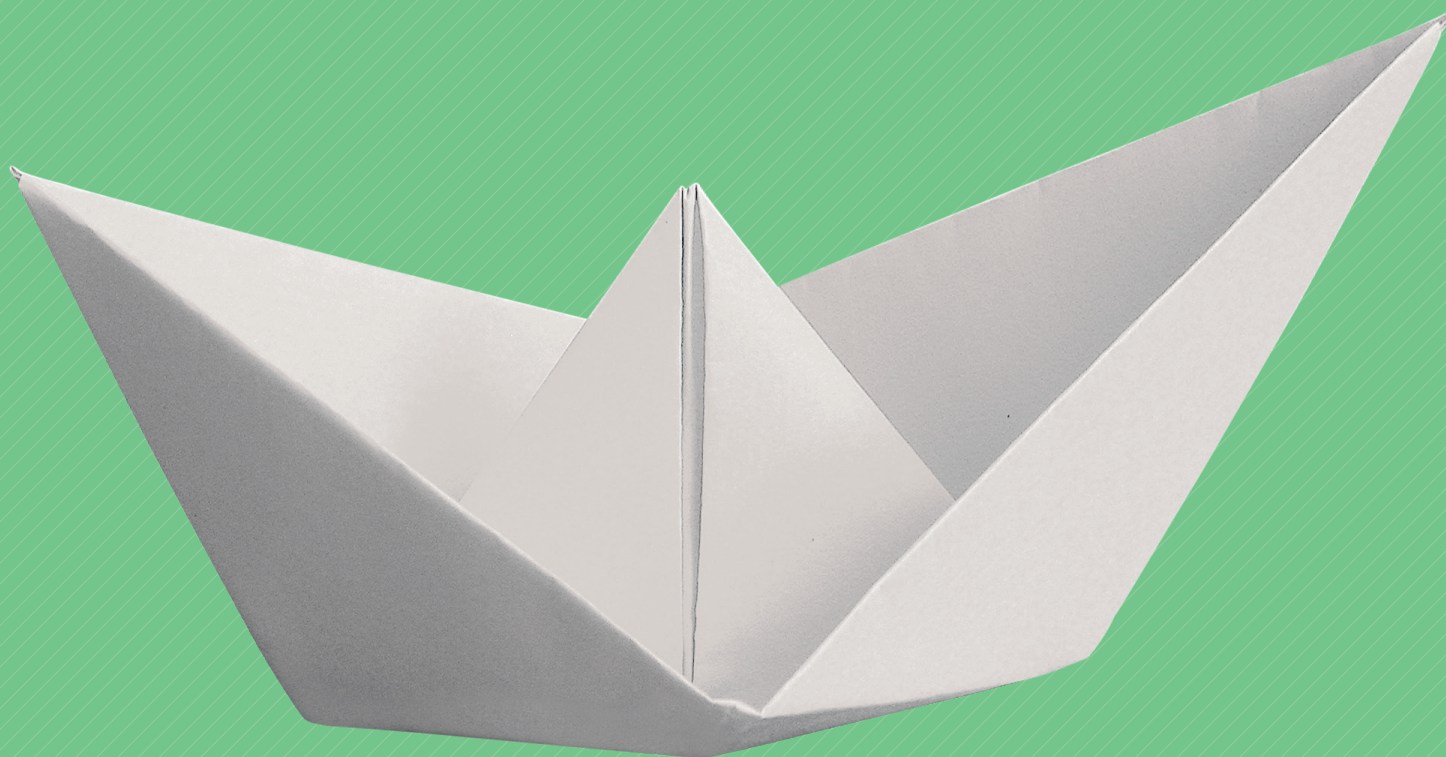

TEORIJA IN PRAKSA SODELOVANJA S STARŠI

JURKA LEPIČNIK VODOPIVEC

PRIROČNIK

TEORIJA IN PRAKSA SODELOVANJA S STRAŠI

Jurka Lepičnik Vodopivec

»PROFESIONALNO USPOSABLJANJE STROKOVNIH DELAVCEV ZA IZVAJANJE ELEMENTOV POSEBNIH
PEDAGOŠKIH NAČEL KONCEPTA REGGIO EMILIA NA PODROČJU PREDŠOLSKE VZGOJE V LETIH 2008-2013«

Priročnik
Teorija in praksa sodelovanja s starši

<i>Vodja projekta</i>	Tatjana Devjak
<i>Avtorica</i>	Jurka Lepičnik Vodopivec
<i>Jezikovni pregled</i>	Tomaž Petek
<i>Izdala in založila</i>	Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani
<i>Za izdajatelja</i>	Janez Krek, dekan
<i>Oblikovanje naslovnice</i>	Roman Ražman
<i>Priprava</i>	Igor Cerar
<i>Fotografije</i>	Slavica Hajdinjak
<i>Tisk</i>	Tiskarna Littera picta d.o.o. Ljubljana
<i>Naklada</i>	350 izvodov (prva izdaja, prvi natis)

Publikacija ni plačljiva.

Izid publikacije sta sofinancirala Evropski socialni sklad Evropske unije in Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport.

Univerza
v Ljubljani
Pedagoška
fakulteta

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST, KULTURO IN ŠPORT

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

373.2.064.1(035)

LEPIČNIK-Vodopivec, Jurka

Teorija in praksa sodelovanja s starši : priročnik / Jurka Lepičnik Vodopivec ;
[fotografije Slavica Hajdinjak]. - 1. izd., 1. natis. - V Ljubljani : Pedagoška
fakulteta, 2012

ISBN 978-961-253-082-2

261080832

© Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, 2012

Kazalo vsebine

Predgovor	5
1 Uvod	7
2 Partnerstvo s starši skozi prizmo zakonodaje	8
3 Kodeks o etičnem ravnanju v vrtcu in partnerstvo s starši	9
4 Kurikulum za vrtce	9
5 Sodelovanje s starši	10
6 Sodelovanje kot komunikacija	15
7 Pedagogika poslušanja	21
8 Načela sodelovanja s starši	23
9 Oblike sodelovanja s starši	27
9.1 Formalne oblike sodelovanja s starši	28
9.2 Neformalne oblike sodelovanja s starši	34
10 Metode dela	39
Literatura	43

Predgovor

Spoštovane bralke, spoštovani bralci!

Pred vami so priročniki, ki so nastali kot rezultat večletnega dela na projektu Profesionalno usposabljanje strokovnih delavcev za izvajanje elementov posebnih pedagoških načel koncepta Reggio Emilia na področju predšolske vzgoje 2008–2013. Priročniki so raznoliki tako po vsebini kot po pristopu. Nekateri so usmerjeni bolj v teoretična védenja o predšolskem obdobju, drugi prikazujejo, kako uspešna je lahko implementacija teorije v prakso, tretji predstavijo primere povezovalnega kurikulumu ali dobre prakse, ki je rezultat refleksivnega dela v vrtcih, prakse, ki se je oplemenitila z vsebinami izobraževanja v projektu. Velika vrednost projekta je, da je združil tako različne ljudi: visokošolske učitelje in sodelavce, vzgojitelje in vzgojiteljice, pomočnike in pomočnice vzgojiteljev oz. vzgojiteljic, ravnatelje in ravnateljice vrtcev, ožjo in širšo lokalno skupnost.

Skupna točka koncepta Reggio Emilia in slovenskega kurikulumu je, da oba temeljita na človekovih in otrokovih pravicah, demokratičnih vrednotah in pravni državi ter zagovarjata pluralnost vednosti in konceptualno integracijo različnih znanosti. Prepričani smo, da v naših vrtcih delujejo strokovne delavke in delavci, ki profesionalno vnašajo in integrirajo posamezne elemente pedagoškega koncepta Reggio Emilia, ki so v skladu s filozofijo slovenskega koncepta predšolske vzgoje – v skladu s Kurikulom za vrtce.

V petih letih strokovnega druženja se je porodilo veliko idej, kako elemente pedagoškega koncepta Reggio Emilia uspešno integrirati v slovenski Kurikulum za vrtce. Delček teh domisli je zapisan tudi v pričujočih priročnikih.

TATJANA DEVJAK, vodja projekta

DARIJA SKUBIC, predstojnica Oddelka za predšolsko vzgojo

1

Uvod

Eno izmed pomembnih in aktualnih vprašanj sodobne pedagoške teorije in prakse je brez dvoma vprašanje, povezano z odnosi med starši in vzgojitelji, med vrtcem in družino. Problematika sodelovanja med vrtcem in družino se je skozi zgodovino spreminjala in vedno odražala aktualne družbene razmere. Tako se v polpretekli zgodovini srečujemo z vrtci, ki imajo pretežno kompenzacijsko vlogo v dveh smereh, in sicer v smeri kompenzacije pomanjkljive družinske vzgoje in/ali zmanjševanja socialne stratifikacije. V poznih 60. in 70. letih prejšnjega stoletja pa se je zgodil preobrat dela v vrtcih, ki izhaja iz drugačnega pojmovanja pristojnosti družine in razumevanja družine kot dejavnika otrokove socializacije. Gre za nedvoumno opredelitev, po kateri je družina primarna celica, v kateri se odvija proces vzgoje. Starši so v tem procesu osnovni in najvplivnejši vzgojitelji svojih otrok. Ob družini in starših pa z vključitvijo otroka v institucionalno predšolsko vzgojo v proces vzgoje otrok vstopajo tudi vzgojiteljice in vzgojitelji. Tako tudi oni postajajo t. i. pomembni drugi v razvoju otroka.

Različno pojmovanje vzgoje v preteklosti ima za posledico različne koncepte, ki se reflektirajo v pedagoški teoriji in tudi praksi. Po mnenju Krofliča (2001) je ena temeljnih usmeritev sodobnega vrtca procesno-razvojni model, ki v primerjavi s kulturno-transmisijskim pojmuje vzgojo kot »relativno načrtovani sistem dejavnikov, ki podpirajo razvoj otrokovih osebnih značilnosti in potencialov« (prav tam: 13). Zaradi drugačnega razumevanja vzgoje postajajo medsebojni odnosi med vzgojitelji in otroki na eni strani, med vzgojitelji in starši na drugi strani ter komunikacija med njimi pomembni dejavniki razvoja. Tu imajo pomembno vlogo tudi starši, saj drugačni načini vzgoje »zahtevajo« tudi drugačne načine sodelovanja med starši in vzgojitelji.

Kurikularne spremembe, ki so v devetdesetih letih dvajsetega stoletja zajele celoten šolski sistem, so bile odziv na družbene razmere ter odsev sprememb v strokovnih pogledih in znanstvenih paradigmah. Poleg novih pristopov v vzgojno-izobraževalnem procesu se pojavi tudi nova paradigma v sodelovanju s starši. Med starši in vrtcem naj bi se vzpostavil koncept partnerstva in participacije. Po mnenju Maleševe (Lepičnik Vodopivec 1999) je to tisti odnos med vzgojitelji in starši, v katerem si vzgojitelj in starši enakopravno delijo informacije, cilje, obveznosti, vezane na vzgojno-izobraževalno delo, v katerem imajo oboji aktivno vlogo pri spodbujanju otrokovega razvoja, v katerem so oboji odgovorni za otrokov razvoj in v katerem imajo vsi pravice in dolžnosti. To naj bi se udejanjalo, kot je zapisano v beli knjigi v poglavju Sodelovanje s starši, z ustreznim in dostopnejšim obveščanjem, večjo raznovrstnostjo v ponudbi programov in z izboljšanjem neposrednega sodelovanja med vrtcem in starši. Tako se postopno – s poudarjanjem pomena sodelovanja med starši in vzgojitelji – začnejo prizadevanja po vzpostavitvi partnerskih odnosov med njimi (Resman 1992). Partnerstvo pa je po mnenju Maleševe (Lepičnik Vodopivec 1996) tisti odnos med vzgojitelji in starši, v katerem si vzgojitelji in starši enakopravno delijo informacije, cilje in obveznosti, vezane na vzgojno-izobraževalno delo, v katerem imajo oboji aktivno vlogo pri spodbujanju otrokovega razvoja, v katerem so oboji odgovorni za otrokov razvoj in v katerem imajo oboji pravice in dolžnosti.

Raziskovalci Epstein (2001) in Krasnow (1990) so pri proučevanju sodelovanja med šolo in učitelji oz. med družino in šolo ugotovili, da dobro sodelovanje pozitivno vpliva na otroke, starše in na učitelje. V teh raziskavah najdemo tudi odgovore na vprašanja o temeljnih problemih, povezanih z motivacijo staršev. Ugotovitve kažejo, da formalne oblike sodelovanja s starši (govorilne ure, roditeljski sestanki, pisna sporočila) omogočajo staršem predvsem pravico biti informiran, ne omogočajo pa razvoja medsebojnega zaupanja ter ne prispevajo k zmanjševanju odporov in negativnih izkušenj, ki so si jih starši pridobili v preteklosti. Resman (1992) glede tega navaja ugotovitve Morissona in McInterja, ki ocenjujeta, da so manj formalni odnosi edini način, da se med starši in vzgojitelji razvije medsebojno zaupanje. V manj formalnih odnosih so se starši bolj odkrito pripravljali pogovarjati o svojem otroku, pričakovanjih in o skrbah za otrokovo prihodnost. V takih oblikah sodelovanja starši razvijajo samozavest in odgovornost.

Tudi raziskave o kakovosti vrtcev (Ackers 2003, Brooker 2002, Edwards in Knight 1997, Marjanovič Umek 2002 in Marsh 2003), ki jih navajajo Marjanovič Umek, Zupančič, Fekonja, Kavčič in Poljanšek (2002), poudarjajo velik pomen staršev pri vključevanju le-teh v proces ugotavljanja kakovosti in tudi v proces zagotavljanja kakovosti v vrtcih.

Odločili smo se za priročnik in ne za znanstveno monografijo. Priročnik je nekaj, kar imaš pri roki in s čimer si pomagaš bodisi pri reševanju določenega problema bodisi tako dobiš novo idejo. S pričujočim priročnikom želimo predstaviti ideje za dobro prakso pri uvajanju elementov posebnih načel pedagoškega koncepta Reggio Emilia v načrtovanje predšolske vzgoje v slovenskih vrtcih. Začetni del vas popelje skozi nekatere poudarke na gibalnem in jezikovnem področju, nato pa pri predstavitvi dveh projektov pridobite ideje za prakso.

2 Partnerstvo s starši skozi prizmo zakonodaje

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (1996) in Zakon o vrtcih (1996) opredeljujeta sodelovanje vrtca s starši ter njihove pravice in dolžnosti. Po Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (1996) se predstavniki staršev vključujejo v svet javnega vrtca, katerega pristojnosti so zlasti imenovanje in razrešitev ravnatelja vrtca, sprejemanje programa razvoja in sprejemanje letnega delovnega načrta ter poročil o uresničitvi le-tega, o vzgojni problematiki ter odločanje o pritožbah staršev v povezavi z vzgojnim in izobraževalnim delom v javnem vrtcu in/ali šoli.

Po Zakonu o vrtcih (1996) javni vrtec z letnim delovnim načrtom določiti organizacijo ter podrobno vsebino življenja in dela, opredeli pa tudi sodelovanje s starši. Staršem je namenjena tudi publikacija, v kateri vrtec predstavi programe, ki jih izvaja.

3 **Kodeks o etičnem ravnanju v vrtcu in partnerstvo s starši**

Kodeks etičnega ravnanja v vrtcu (Domicelj, Ferjančič, Pavlovič 1996) zajema skupek vrednot in načel, na katerih temelji delo s predšolskimi otroki in predstavlja osnovo za etično presojo ravnanja. S sprejetjem in z uveljavljanjem kodeksa se vzpostavlja mehanizem ozaveščanja ter sprejemanja in ponotranjanja vrednot. Razdeljen je na štiri temeljna področja odgovornosti ljudi, ki so v okviru vrtca neposredno ali posredno udeleženi v skrbi za otroka. Ta področja so: odgovornost do otrok, odgovornost do staršev in družine, odgovornost do delovne organizacije in sodelavcev ter odgovornost do širše skupnosti. Glede odgovornosti pedagoških, vodilnih in svetovalnih delavcev in delavk do staršev in družine je v kodeksu med drugim poudarjeno spoštovanje in upoštevanje staršev kot primarnih skrbnikov, ki nosijo glavno odgovornost za otrokovo vzgojo in razvoj. Vrtec kot ustanova oziroma vsi zaposleni v vrtcu morajo upoštevati, da ima družina ključno vlogo pri razvijanju osebnosti ter da imajo starši prvi pravico in odgovornost za vzgojo in razvoj svojih otrok. To narekujejo odprt dialog z njimi ter zagotavljanje možnosti sodelovanja pri vprašanih razvoja in učenja njihovih otrok. Kodeks posega tudi na področje informiranja staršev o vrtčevskih programih in njihovega vključevanja vanje. Pri tem ne gre prezreti dejstva, da so vrtec ter strokovne delavke in delavci staršem v strokovno oporo in pomoč pri vzgoji njihovega otroka.

4 **Kurikulum za vrtce**

Eden izmed ciljev veljavnega Kurikuluma za vrtce (Bahovec et al. 1999) je »izboljšanje informiranja in sodelovanja s starši« (prav tam: 10). V poglavju Načela uresničevanja ciljev Kurikuluma za vrtce je »načelo sodelovanja s starši« (prav tam: 15), ki govori o različnih vidikih sodelovanja starši v vrtcu. Pri tem gre zlasti za javno dostopnost do pisnega in ustnega obveščanja o programih v vrtcu, pravico staršev do sprotne izmenjave informacij in poglobljenega razgovora z vzgojiteljem, s pomočnikom in svetovalnim delavcem, postopno uvajanje otrok v različne programe vrtca ter za pravico staršev do sodelovanja pri načrtovanju življenja in dela v vrtcu. Pri tem morajo delavci vrtca dosledno upoštevati določila o varovanju osebnih podatkov in pravico staršev do zasebnosti. Kurikulum torej dopušča in hkrati zahteva od vrtcev, predvsem pa od vzgojiteljic, pomočnic vzgojiteljic, vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev ter drugih strokovnih delavcev vrtca izboljšanje pisnega in ustnega informiranja staršev, izboljšanje sodelovanja z njimi, tj. prek postopnega vključevanja otrok v vrtec ter drugih oblik formalnega in neformalnega sodelovanja s starši. Če poskušamo analizirati navedeno načelo z vidika zastopanosti formalnih in neformalnih oblik sodelovanja s starši, lahko ugotovimo, da gre za uravnoteženost

načela, saj trije vidiki načela govorijo o formalnem in prav toliko o neformalnem sodelovanju.

5 Sodelovanje s starši

Sodelovanje s starši je najpomembnejši dejavnik otrokovega razvoja. Otroštvo je posebna faza človekovega razvoja, v kateri ima učenje pomembno vlogo, zelo pomembne pa so tudi pridobljene izkušnje. V interakciji z okoljem se otrok uči, preizkuša, spoznava in s tem vedno znova dopolnjuje svoje misli in izkušnje, jih nadgrajuje in ureja v povsem nov sistem. Prav zato je za otrokov razvoj potreben usklajen sistem delovanja in sodelovanja med družino (starši so otrokovi »pomembni prvi«) in vrtcem (ta je »pomemben drugi«). Oboji, vzgojitelji in tudi starši, si prizadevajo za optimalen razvoj vseh otrokovih potencialov ter mu tako zagotavljajo zdrav, skladen in kakovosten razvoj.

Medsebojni odnosi oziroma sodelovanje med vzgojitelji in starši so zlasti pomembni zato, ker je v predšolskem obdobju otrok veliko bolj kot kadar koli pozneje povezan in soodvisen od svojih staršev. Pomembno je tudi, ker je prav v tem obdobju zaradi tesne povezanosti med otrokom in starši največ možnosti za vzgojitelje, da posredno vplivajo na stališča staršev, in tako spreminja tudi njih.

Starši morajo poznati delo vzgojiteljev, saj lahko le pod tem pogojem vzgojitelja pričakujejo njihovo participacijo. Zadovoljujoč odnos med starši in vzgojiteljem je pogoj za harmonično in emocionalno stabilnost otrokove stabilnosti. Otrok bo ob takšnih odnosih doživljal varnost, sprejetost, potrjevanje in zato bo lahko lažje premagoval težave. Pomembno je tudi, da se starši v vrtec ne vključujejo zaradi osebnih potreb po druženju z drugimi odraslimi, ampak zaradi potreb svojih otrok (Lepičnik Vodopivec 1996: 108)

Proces sodelovanja s starši lahko časovno okvirno razdelimo na tri obdobja (Lepičnik Vodopivec 1996). Do leta 1970 je bilo ugotovljeno, da so vzgojitelji tisti, ki najbolj vedo, kako se ravna z otroki, starši pa so tisti, ki jih je treba o vsem poučiti. Zato je vrtec v tem obdobju organiziral raznovrstna izobraževanja za starše in skrbel, da se je čim več staršev vključilo v izobraževanje, ki se je odvijalo v vrtcu. V življenje in delo v vrtcu staršev takrat še niso vključevali.

Po letu 1970 je bilo sodelovanje s starši obveznost, ki jo je vzgojitelj moral izvajati. Starši so morali sodelovati na roditeljskih sestankih in govorilnih urah. Čeprav so napredovali v sodelovanju, je bil vzgojitelj še vedno tisti, ki je znal najbolje vzgajati otroke. Vrtec je starše vključeval le minimalno, predvsem za to, da bi pomagali pridobiti materialne dobrine za vrtec.

Po letu 1980 – predvsem pa po letu 1985 – so se začele na tem področju dogajati korenite spremembe. Posamezni vrtci so začeli izražati nezadovoljstvo na področju sodelovanja s starši. Vzgojitelji so menili, da uresničujejo predpisan program in da se trudijo za zagotavljanje čim boljših možnosti za razvoj otrok, vendar starši teh

prizadevanj niso opazili. Zato so se odločili, da se bodo s starši začeli intenzivnejše povezovati ter jih vključevati v življenje in delo vrtca.

Danes se je sodelovanje družine in vrtca v primerjavi s sodelovanjem pred nekaj leti spremenilo. Starši imajo možnost in pravico, da se vključujejo v delo vrtca. Vrtec kot ustanova išče intenzivnejše stike s starši. Pojavljajo se vedno nove možnosti in oblike sodelovanja, ki krepijo medsebojne odnose med vrtcem in starši ter izboljšujejo pedagoško-andragoško delo s starši.

Pri sodelovanju družine in vrtca se nam zdi ustrezna in aktualna Disterwegova misel (Inhart, Kepec 2002: 77): »Najbolj naravna zveza, ki jo mora šola skleniti, je zveza s starši.« Ta misel vsekakor velja tudi za sodelovanje med vrtcem in starši. Osnovni razlog (prav tam: 11) za medsebojno sodelovanje s starši je ta, da sta dom in vrtec dve družbeni ustanovi, ki se z vzgojno-izobraževalnim delom otrok najbolj kompleksno ukvarjata. Njuno sodelovanje temelji na skupni skrbi za celovit, kakovosten razvoj in napredek otroka. To pa je mogoče le s skupnimi prizadevanji.

Po projektu **COPASCH** (program SOKRATES) so cilji sodelovanja vrtca s starši naslednji:

- povezovanje in krepitev prizadevanj za skupno odgovornost pri vzgoji in izobraževanju otrok, učencev in dijakov;
- izboljšanje sodelovanja staršev z vrtcem in s šolo;
- izboljšanje kakovosti vzgojno-izobraževalnega procesa in varnosti vseh vključenih v ta proces;
- izmenjava in uporaba sodobnih metod sodelovanja med starši in vrtcem/šolo;
- iskanje rešitev za izzive časa v pogovoru vseh vključenih (starši in vrtec/šola);
- priprava spletne strani kot informacijsko-komunikacijske možnosti za izmenjavo izkušenj med sodelujočimi partnerji iz različnih držav;
- uporaba foruma ... v službi evalvacije oziroma refleksije in sodelovanja pri identifikaciji problema *šola/vrtec – starši*;
- oblikovanje evropske mreže za povezavo staršev, vrtca, šole, združenj staršev, svetov staršev, vzgojiteljev, učiteljev in učencev;
- razvijanje pedagoških vsebin in metod za bolj poglobljeno vzgojno-izobraževalno delo ter izobraževanje in izpopolnjevanje pedagoških delavcev in tudi staršev;
- razširjanje in vrednotenje učinkov projekta (<http://www.zrss.si/vrtec/sola/starsi/>).

Navedene cilje sodelovanja s starši vrtec uresničuje tako, da:

- zagotavlja pogoje za sodelovanje staršev pri upravljanju z vrtcem;
- starše tekoče informira ter z njimi izmenjuje mnenja in stališča o vseh zadevah, ki sodijo v njihovo pristojnost (o delovnem načrtu vrtca kot celote in posameznega oddelka, prehrabnem programu, zdravstvenem stanju otrok in zdravstveno-higienskih ukrepih, o sodelovanju s šolo, z dejavniki v krajevni skupnosti in občini; vrtec mora zelo premišljeno izbirati način informiranja;

- skrbi za to, da pobude, pripombe in predloge staršev, izoblikovane v neposrednem stiku z delavci vrtca in na starševskih ali drugih sestankih, pridejo v obravnavo strokovnih organov vzgojno-izobraževalne ustanove in svetov staršev;
- vključuje starše k neposrednemu uresničevanju predšolske vzgoje in si prizadeva, da starši sodelujejo pri zagotavljanju materialne osnove za izvajanje kurikuluma (urejanje igrišča, urejanje notranjih prostorov, zagotavljanje gradiv ...), sodelujejo tudi pri pripravi in izvedbi raznih občasnih dejavnosti za otroke (ure pravljič, tekmovanje za športno značko, prireditve in proslave, letovanja, tečaji, izleti ...);
- z vzgojo v družini dopolnjujejo prizadevanja vzgojitelja pri uresničevanju kurikuluma;
- organizira in izvaja pedagoško, psihološko in zdravstveno izobraževanje staršev;
- vzgojitelji čim bolj spoznajo družine zaupanih jim otrok: materialno stanje, v katerih družine živijo, izobrazbeno raven staršev, mesta in vrste zaposlitve staršev, okoliščine, ki lahko odločujoče vplivajo na razvoj in vzgojo otrok (dolgotrajne bolezni v družinah, alkoholizem, neurejeni odnosi, stanovanjska vprašanja in drugo);
- vzgojitelji pridobivajo andragoška znanja, si nenehno poglobljajo pedagoško in strokovno znanje, da lahko staršem nudijo res sodobna znanja in nasvete, da se usposobijo za dialog s starši o vprašanih s področja razvoja in vzgoje ter zdravja otroka in še o drugih vprašanih ter si prizadevajo, da imajo pregled nad temeljno literaturo o teh vprašanih, da bi lahko svetovali staršem izbor za branje in izobraževanje. Vzgojitelj sledi spoznanjem, da bo sodelovanje uspešnejše, če bo starše pridobil za pomočnike pri vzgojnem delu; starši naj razmišljajo o svojem ravnanju z otrokom brez občutka krivde;
- zagotavljajo takšno organizacijo in način sodelovanja s starši, ki ustreza vrtcu in staršem, ter poskrbi, da so delavci tako razporejeni na delovna mesta, da imajo starši možnost za vsakodnevni stik z vzgojiteljem, da lahko z vzgojitelji in pomočnikom vzgojitelja izmenjajo osnovne informacije in mnenja o otroku;
- imajo vsi delavci vrtca korekten, profesionalen odnos do vseh staršev, kar jih spodbuja k sodelovanju in jih motivira za še intenzivnejše sodelovanje z njimi.

Strinjamo se z ugotovitvijo avtorjev, ki trdijo, da je za uspešno vzgojo otrok pomembno prav sodelovanje s starši. Glede tega Vec (2009) govori o dveh temeljnih pogledih na sodelovanje. V prvem primeru šola in/ali vrtec obravnava starše kot tiste, katerih sodelovanje je nujno za boljše funkcioniranje šole/vrtca (v tem primeru šola/vrtec potrebuje starše za boljše, lažje, hitrejša in učinkovitejša doseganje svojih ciljev. V drugem primeru pa šola/vrtec pristaja na svojo storitveno funkcijo (v tem primeru se šola/vrtec prilagaja potrebam, zahtevam, ciljem uporabnikov (družinam in lokalnim skupnostim); ker je namenjena njim, jim mora slediti z načinom svojega delovanja.

Tudi Kalin (2009) poudarja, da je odnos s starši odvisen od razumevanja vloge šole/vrtca in družine v procesu socializacije otroka. Razvijanje sodelovanja je odvisno tudi od različnih pričakovanj. Pričakovanja šole/vrtca, učiteljev in vzgojiteljev ter staršev niso nikoli enaka, lahko pa so bolj ali manj usklajena. Z vsemi starši ni mogoče

razviti partnerskega odnosa; ker si tega preprosto ne želijo razviti v posameznih situacijah, bo to zelo težko; nekateri učitelji in starši si tega sploh ne želijo oziroma to težko vzpostavijo zaradi osebnostnih značilnosti, narave svojega dela, obveznosti, slabih izkušenj, osebne naravnosti in podobno.

Po avtoričinem mnenju lahko motivacijo za sodelovanje pri starših zmanjšuje dejstvo, da jih bolj zanima samo njihov otrok in so zato bolj zainteresirani za individualne stike kot za skupne šolske akcije in skupinske oblike srečanj staršev, ker tam ne vidijo neposredne koristnosti za svojega otroka. Poleg tega imajo starši lahko negativne izkušnje, imajo občutek inferiornosti v primerjavi z njimi in njihovim znanjem ter vzgojiteljem ne zaupajo.

Dejavnike, ki spodbujajo dobre odnose med vzgojitelji in starši, pa lahko po prepričanju avtorice (prav tam) strnemo v naslednje: dojemanje šole/vrtca kot del življenja, občutljivost za stiske staršev in otrok, sposobnost poslušanja staršev, sposobnost preproste razlage problema in trezno presojanje kriznih situacij. Med dejavnike, ki zavirajo dobre odnose s starši, bi lahko prišteli: zavračanje medosebnega komuniciranja in nesposobnost poslušanja, prenašanje odgovornosti drug na drugega, toga in nespremenljiva mnenja o otroku in njegovih starših oziroma učiteljih, nenehno kritiziranje otroka, učiteljev in staršev, ponujanje rešitev, odklanjanje skupnega iskanja rešitev, prepričanost o svojem videnju problema in zapletenost sporočil, ocenjuje Kalin (2009).

Po avtoričinem mnenju (prav tam) je prednost sodelovanja s starši prav v tem, da ti z večjo povezanostjo in s pogovori z otroki postajajo občutljivejši za otrokove socialne, čustvene in intelektualne potrebe. Bolj zaupajo sebi in svoji starševski vlogi ter spretnostim odločanja; ko pridobivajo več znanja o otrokovem razvoju, uporabljajo tudi več pozitivnega spodbujanja in manj kaznovanja svojih otrok, bolje razumejo delo učiteljev/vzgojiteljev in kurikulum. Prednosti sodelovanja lahko zaznamo tudi pri vzgojiteljih. Le-te se še zlasti kažejo v večjem spoštovanju profesionalnega dela drugih strokovnih delavcev in ravnateljev, izboljšani komunikaciji ter v odnosih s starši in z vodstvom vrtca/šole, v boljšem razumevanju kulture posamezne družine ter oblikovanju globljega spoštovanja sposobnosti in časa staršev.

Glavne ovire pri sodelovanju s starši pa so naslednje: odtujenost medsebojnih odnosov, zaradi napredujoče profesionalizacije poklica starši s srednjo izobrazbo niso več kompetentni za presojanje problemov edukacije, pomanjkanje tradicije rednih stikov starši – učitelji, prezaaposlenost ali nezaposlenost staršev, ločenost sveta družinskega življenja od sveta sistema izobraževanja in dela ter kulturni dualizem namesto kulturne kontinuitete.

Sodelovanje med vrtcem in družino je pomemben vidik kakovosti dela v vrtcu, saj prav to sodelovanje prispeva k ustreznemu dopolnjevanju družinske vzgoje. Skupna naloga družine in vrtca je, da omogočata in spodbujata otrokov razvoj. Temelj dobrega sodelovanja vrtca s starši je uspešna komunikacija s starši in z otroki. Pri tem ima pomembno mesto vzgojiteljeva kompetenca. Vzgojiteljica mora varovati zaupanje staršev, morebitne kritične pripombe pa izražati na spoštljiv način. Z interakcijo in s komunikacijo med starši in vzgojitelji omogočamo otrokom kakovostnejše in raznovrstnejše spodbude, katerih cilj je omogočiti otrokom kakovostnejšo komunikacijo. Vzgojiteljem in staršem je tako omogočeno boljše razumevanje otrok, njihovih potreb in interesov ter načinov zadovoljevanje le-teh. Otrokom pa je ponujena priložnost za učenje demokratičnih načel.

Po Malaguzzijevem mnenju (Batistič Zorec 2003) je vrtec integralni živi organizem, prostor življenja in odnosov med otroki in odraslimi, ki je povezan tudi s starši in krajem, v katerem deluje. Ker so vrtci nastali iz starševske kooperative, sta zanje že od nastanka značilna poudarjanje partnerstva med starši, pedagogi in otroki ter tesna povezanost z lokalno skupnostjo. V vrtcih Reggio poskušajo sintetizirati teoretične in praktične izkušnje v procesu medosebnih odnosov med otroki, družinami, osebjem vrtca in družbo v širšem smislu. Organizacijsko in pedagoško vodenje poteka v smislu participacije, demokracije, kolektivne odgovornosti, reševanja problemov in odločanja.

V pristopu Reggio je bistveno več sodelovanja med vzgojiteljicami in doživljanja vzgoje kot 'odprtega problema'. Sodelovanje s starši je cenjeno, vzgojiteljice pa jih vidijo kot sodelavce, s katerimi se skupaj učijo.

6

Sodelovanje kot komunikacija

Družbeno upravljanje v vrtcih Reggio je začetna promocija razmerij med člani vrtca, ki jih je nato skozi komunikacijske procese treba utrditi. Komunikacija zato postane nepogrešljiva. V vrtcih Reggio sta razvoj in komunikacija skoraj psihološki funkciji in verjetno prisotni v vsaki izkušnji. Pomembna vloga upravljalnega sveta vrtca je spodbujanje sodelovanja in komuniciranja vseh uporabnikov vrtca. Proces sodelovanja ne moremo analizirati, če vrtca ne obravnavamo kot celote. Družbeno upravljanje in sodelovanje sta del izobraževalnega procesa in značilnost delovanja vrtca. Projekt sodelovanja zahteva natančne definicije dejavnikov, kot si na primer: načrtovanje, organizacija, predmet osredotočanja in soglasno mnenje. Ti atributi odločilno vplivajo na napredek družbenega upravljanja. Razporejeni niso po prioriteti, saj najbolje delujejo v neprestani interakciji. Rečemo lahko, da bi morala biti sodelovanje in upravljanje kot projekta, ki imata tri glavne protagoniste: otroka, družino in vzgojitelja. Njihov cilj je njihov blagor. Ko je v nevarnosti blagor enega, je v nevarnosti tudi blagor drugih dveh. Ta blagor je močno povezan s komunikacijo ter z njihovo sposobnostjo sporočanja in zavedanja potreb nas in drugih. Tak sistem odpravlja odtujitev in občutek hierarhičnosti. Tak sistem poveže težave otrok s težavami družin, vzgojiteljev in družbe. Zato bo treba poiskati organizacijske pristope, ki v ospredje postavljajo komunikacijo. To je osnova za pospeševanje komunikacije družin z vzgojitelji in drugimi starši (Rinaldi 2007).

Beseda komunikacija izhaja iz latinske besede 'communicatio' in pomeni naznanilo, sporočilo, povezanost. Beseda komunicirati pa izhaja latinske besede 'communicare', kar pomeni napraviti skupino, deliti kaj s kom.

P. Watzlawick (1974) razlaga komunikacijo kot sestavino človekove eksistence, saj po njegovem prepričanju človek nenehno komunicira (Lepičnik Vodopivec 1996). Komunikacija naj bi bila najpomembnejši sestavni del medsebojnih odnosov, naj bi bila oblika in način, v katerem se medsebojni odnosi prikazujejo. Kakovost medsebojnih odnosov naj bi bila velikokrat odvisna od kakovosti komuniciranja.

N. Rot (1972), ki ga navaja Lepičnik Vodopivec (1996), meni, da lahko govorimo o komunikaciji pod pogojem, da obstajata odnos in interakcija med posamezniki, da eden izmed posameznikov posreduje znake drugemu ali drugim, ki jih sprejema ali sprejemajo, ter da zato na neki način spremenijo svoje vedenje vsi udeleženci.

Komunikacija je najpomembnejša človekova veščina. Stara je, kot je staro človeštvo. Definicij za komunikacijo je veliko, vsem pa je skupno, da je komunikacija proces, ki je za človeka bistvenega pomena in ki vključuje najmanj dve osebi, med katerima se vzpostavi neki odnos. Komunikacija se lahko izvaja v najrazličnejših okoljih in s posredovanjem različnih medijev, kar vpliva na način komuniciranja.

O učinkoviti komunikaciji (Intihar, Kepec 2002) govorimo takrat, ko pošiljatelj in prejemnik enako prepoznavata vsebino sporočila, ki jo je pošiljatelj poslal prejemniku oz. ko si prejemnik razlaga in razume sporočilo tako, kot je pošiljatelj želel.

Bistveni pogoj za učinkovito komunikacijo je tudi usklajenost med besedno in nebesedno komunikacijo. Če nismo skladni v besedah, dejanjih in v govorici telesa, se lahko pojavijo motnje. Pogosto se dogaja, da komunikacija ni učinkovita. Vzrokov za

to je lahko več. Običajno neučinkovitost v komunikaciji povzročajo šumi, ki so lahko mehanični (hrup, slab tisk) ali semantični (napačno razumevanje sporočil). Napačno razumevanje besedil se največkrat zgodi zato, ker druge osebe ne znamo poslušati, ker nismo dovolj pozorni do sogovornika ali pa je lahko nesporazum v komunikaciji tudi čustvene narave, ki pogosto izhaja iz nezaupanja med sogovornikoma.

O raznolikosti in povezanosti besedne in nebesedne komunikacije govorijo tudi drugi avtorji (Možina in drugi 1995).

Racionalnost	GOVORICA TELESA Obvladana, togi prehodi, malo oblik; monotono, nekoliko napeto vedenje; živahno odzivanje; ritmični in oglati gibi, obvladano premikanje; malo mimike; vztrajnost. GOVORICA BESED Trda, ostra, samovoljna, odsekana.	GOVORICA TELESA Raztreseni, nerodni prehodi, malo oblik; govori zgornji del obraza; gibi udov so pogosto mlahavi in neizoblikovani, nekje med taktom in ritmom, precej zatikanja. GOVORICA BESED Precej monoton zven, dolgovezno izražanje, podrejeni in vrinjeni stavki.
Emocionalnost	GOVORICA BESED Krepka in oblikovno raznolika; ob čustvih enolična motorika, impulzivna; obilo spodbujajočih kretenj; v vedrem razpoloženju obilje izraznih oblik; živahna, vedno drugačna mimika. GOVORICA BESED Zajetna, glasna, pogosto neobvladana, dominantna in spodbujajoča; močno spreminjanje glasnosti, globoki glasovi, globoki glasovi.	GOVORICA TELESA Precej trezna, mehka in zaobljena motorika, mnogooblična; bogate, ritmične oblike; v potrtem razpoloženju malo izraznih oblik, vendar živahna in zgovorna mimika. GOVORICA BESED Melodiozna, mehka in topla.
	Zagnanost	Zadržanost

Preglednica 1: Raznolikost in povezanost besedne in nebesedne komunikacije (Možina in drugi 1995, povzeto po Lepičnik Vodopivec 1996: 76)

Komunikacijske spretnosti vzgojitelja (Lepičnik Vodopivec 1996) lahko spodbudijo ali skupaj z motnjami, ki nastanejo v komunikaciji, resno ogrozijo komunikacijo med starši in njim. Za uspešno komunikacijo med vzgojitelji in starši (prav tam) je pomembno, da vzgojitelj zna poslušati in razmišljati, da zna staršem jasno in natančno sporočiti, kaj je videl, slišal in razmišljal, da zna tudi širiti, spodbujati in sprejemati mnenja in ideje staršev ter da je pripravljen spreminjati svoja mnenja in stališča.

Vzgojitelj, ki uspešno komunicira, mora starše spoštovati, spoštovati njihovo osebnost in individualnost ter sprejemati starše takšne, kot so. Ne ogroža njihove

podobe o sebi. Starši se ob takem vzgojitelju počutijo varne in vedo, da ne bo posegal v njihovo intimno življenje. Vzgojitelj naj bi se nenehno trudil za enakopravnost med vzgojitelji in starši ter v pogovoru z njimi naj ne bi zlorabljal svojega položaja avtoritete. Vzgojitelj (Pšunder 1998), ki uspešno komunicira, skupaj s starši išče rešitve, ki so uresničljive, s starši pa tudi soglaša. Ustvariti mora medsebojno zaupanje, biti mora odprt in se obnašati čim bolj naravno. Besedno komunikacijo mora podpreti z ustrezno nebesedno komunikacijo. S starši se pogovarja o preteklosti pa tudi o sedanjosti in prihodnosti, pri čemer daje večji poudarek tistemu, kar se bo zgodilo. Pomembno je, da vzgojitelj upošteva prej naštetе pogoje za uspešno komunikacijo, vendar pa so za uspešno komunikacijo med starši in vzgojitelji z vidika vzgojitelja pomembni predvsem že prej omenjeno učinkovito pošiljanje sporočil, poslušanje in povratne informacije.

Za učinkovito pošiljanje sporočil (Lepičnik Vodopivec 1996) mora vzgojitelj kot pošiljatelj najprej **oblikovati razumljiva sporočila**. Sporočilo mora oblikovati tako, da je iz njega razvidna osebna odgovornost zanj. To pomeni, da mora govoriti v svojem imenu. V komunikaciji med starši in vzgojitelji namreč prepoznamo jaz, ti, mi in brezosebna sporočila. Vzgojitelj ravno z jaz sporočili (želim ...) prevzame odgovornost za poslano sporočilo. Z njimi namreč najbolj osebno izrazi lastna opažanja, izkušnje, občutke, doživljanje, spomine, misli, interese, ideje, predstave, pričakovanja, upe, bojazni, verovanja, stališča itn. Jaz sporočila so običajno kontrolirana. Z njimi vzgojitelj s starši vzpostavi pravi osebni stik.

Nasprotje jaz sporočilom so ti sporočila (moraš ...), ki jih vzgojitelji uporabljajo pri napadanju, očitaniu, obsojanju, pri ocenjevanju itn. Tukaj prevladuje podajanje pravil, receptov in dokončnih mnenj, ki starše potiskajo v podrejen položaj. Med starši in vzgojitelji se ustvarja obrambno vzdušje, ki onemogoča iskreno in odprto komunikacijo.

Z mi sporočili (moramo ...) se vzgojitelj izogne osebni odgovornosti, krepí pa si lasten položaj in prikriva lastno mišljenje. Z njimi skuša posredno vplivati na starše in druge. S pogosto uporabo mi sporočil postane komunikacija velikokrat le navidezno iskrena, stik med starši in vzgojitelji pa ni niti posreden niti neposreden.

Brezosebna sporočila (treba je ...) so popolnoma neosebna, popolnoma izključujejo vzgojiteljevo odgovornost za posredovano sporočilo. Vzgojitelj z njimi ne izraža lastnih mnenj, opažanj in občutkov. Komunikacija med starši in vzgojitelji je splošena in nedorečena, govorica je nejasna in nerazumljiva.

Za učinkovito pošiljanje sporočil je pomembno tudi to, da je **sporočilo popolno in specifično**. To pomeni, da mora nujno vključevati vse pomembne informacije, ki so potrebne, da starši sporočilo razumejo. Popolno sporočilo je konkretno, dopuščene so izjeme, vanj vključujemo sebe in druge, navajamo razloge, posledice in primerjave. Nepopolno ali pomanjkljivo sporočilo je splošeno, v njem ne dopuščamo izjem, pogosto izločamo sebe, druge, posledice in razloge. V takih sporočilih je veliko domnev.

Pomembna je **ustreznost posredovanega sporočila**. To pomeni, da vzgojitelj skrbno izbere besede ali kretnje, s katerimi daje sporočilu smiselno in pomembno, da uporabi ustrezno število besed in izbere ustrezno obliko sporočila, da vsako enoto sporočila obvezno konča, preden nadaljuje naslednjo enoto, da ponavlja sporočilo, uporabi poudarke nebesedne komunikacije, pri pisnem komuniciranju pa »podčrtava« besede in povedi ter s tem prispeva k večji natančnosti pošiljanja

sporočil. Vzgojitelj mora **prilagajati sporočila prejemniku** in iskati **povratne informacije o tem, kako je prejemnik razumel njegovo sporočilo**. Ne nazadnje je za učinkovito pošiljanje sporočil pomembna tudi **usklajenost vzgojiteljevih besed z govorico telesa**. Izgovorjena vsebina potrjuje njegov odnos do vsebine in staršev.

Sprejemanje sporočila ali poslušanje (Intihar, Kepec 2002) je drugi pogoj za uspešno komunikacijo med vzgojitelji in starši. Na osnovi slišane sporočila se ljudje tudi odzivamo. Za učinkovito poslušanje si je treba vzeti predvsem čas in sogovorniku oz. sporočevalcu zbrano prisluhniti. Sogovornikovo sporočilo sprejemamo in razumemo veliko lažje, če ga pri tem gledamo in spremljamo tudi njegovo govorico telesa. Zato je tako pomembno, da je govorno sporočilo skladno z govorico telesa.

Gordon (1989, po Lepičnik Vodopivec 1996) razlikuje med pasivnim poslušanjem, pritrjevalnim in opogumljajočim pripominjanjem ter aktivnim poslušanjem. Pasivno poslušanje ali molk je nevtralen. Molk ne ocenjuje, ne vrednoti in ne sporoča empatije. Pritrjevalno pripominjanje je oblika poslušanja, ko prejemnik ali poslušalec z določenimi besedami oz. s kratkimi besednimi pripombami (da, oh, razumem, jasno ...) ter z nebesednimi znaki (kimanje, očesni stik ...) sporočevalcu nakaže, da želi nadaljevati komunikacijo. Opogumljajoče pripominjanje je oblika poslušanja, pri kateri prejemnik oz. poslušalec sporočevalcu z besednimi in nebesednimi znaki jasno sporoča, da mu komunikacija ustreza, da ga želi poslušati in da se želi z njim pogovarjati. Opogumljajoče pripominjanje se izraža, ko npr. besedno izražamo »To me zanima!«, »Povejte še kaj o tem!«, »Bi lahko to pojasnili?«, »Bi želeli o tem povedati kaj več?« in podobno, nebesedni znaki pri tem pa so npr. kimanje, očesni stik, govorica telesa itn.

Aktivno poslušanje pomeni, da želimo prejeti sporočilo, usmeriti pozornost na poslana sporočila, preverjati pomen poslanih sporočil, strukturirati prejeta sporočila, iskati pojasnila, prejemati in dajati povratne informacije. Z aktivnim poslušanjem lažje sprejmemo in razumemo čustva, dobimo občutek sprejetosti, olajša pa nam tudi reševanje problemov in pospešuje nadaljnjo komunikacijo. Z aktivnim poslušanjem lahko kot prejemnik damo sogovorniku povratno informacijo o tem, kako smo zaznali in razumeli sporočilo. V vrtcu se pojavljajo vse zgoraj naštetе oblike poslušanja.

Glede na namen vstopanja v komunikacijo pa Plut Pregelj (1990, po Lepičnik Vodopivec 1996) loči priložnostno, informacijsko, terapevtsko, doživljajsko in prepričevalno poslušanje. V vrtcu je najpomembnejša in najpogostejša oblika poslušanja informacijsko poslušanje, precej pogosto pa je tudi priložnostno poslušanje. Pri informacijskem poslušanju gre za poslušanje z razumevanjem in kritično poslušanje, kar je najpogostejša dejavnost poslušalca – prejemnika. Poslušanje z razumevanjem je tudi spretnost, ki zahteva obvladovanje veliko veščin: ugotavljanje vodilnih misli, razlikovanje med pomembnim in nepomembnim glede na namen pošiljatelja in prejemnika, zapomnitev dejstev, postavljanje smiselnih vprašanj sebi in prejemniku itn.

Priložnostno poslušanje je najbolj razširjeno in nezahtevno tako za poslušalca kot tudi za pošiljatelja. Pomembno je za ustvarjanje ugodnih medsebojnih odnosov in kvalitetne komunikacije. Namen priložnostnega poslušanja je spoznavanje ljudi in ustvarjanje osebnih stikov.

Z raziskovanjem komunikacije posameznikov v vsakdanjem življenju je Rogers (1985), ki ga navaja Lepičnik Vodopivec (1996), ugotovil, da lahko naše odzivanje razvrstimo v pet stilov.

Svetovalni in ocenjevalni stil se nagiba k dajanju nasvetov in sodb in je v medosebni komunikaciji najpogostejši. S tem stilom prejemnik nakazuje pošiljatelju, kaj naj naredi, sebe s tem postavlja v nadrejeno vlogo, s tem pa povečuje ovire za razvoj partnerskega odnosa. Takega stila se vsaj na začetku razvoja medsebojnih odnosov izogibamo.

Razlagalni stil. Pri tem stilu gre za analiziranje in interpretiranje problemov drugih. Prejemnikov namen je razlagati, kaj problem pošiljatelja pomeni, kaj čuti glede problema. Prejemnikovo interpretiranje pošiljateljevih problemov pogosto poveča obrambne mehanizme pošiljatelja.

Podporni stil. Odzivanje, s katerim prejemnik daje pošiljatelju podporo, ima lahko različne učinke. Pošiljatelj jo lahko razume kot izraz simpatije ali kot izraz pomanjkljivega zanimanja. Različno razumevanje podpore je odvisno od tega, kdaj prejemnik izrazi podporo in s kakšnim glasom. Zelo koristno je, če prejemnik ponuja pošiljatelju podporo pri izražanju čustev in misli.

Preizkuševalni stil vključuje vprašanja, ki jih prejemnik postavlja pošiljatelju z namenom, da razgovor razvije v določeno smer, ali z namenom, da bi privedel pošiljatelja do določenega spoznanja. Pri tem je pomembno, da se zavedamo, da so odprta vprašanja koristnejša od zaprtih, da se pri postavljanju vprašanj izogibamo vprašalnici zakaj, saj se vprašanja začnejo s kaj, kje, kdo, kako in kdaj. Velikokrat je tudi bolje, če prejemnik namesto vprašanja uporabi refleksivni stavek, katerega prednost je v tem, da pošiljatelja ne sili v dajanje odgovorov.

Razumevajoči stil. Razumevajoči in refleksivni odgovori kažejo, da prejemnik želi razumeti misli in čustva pošiljatelja, s čimer pokaže skrb, da bi pravilno razumel pošiljateljevo sporočilo. Taki odgovori so posebno koristni:

- a) ko prejemnik ni prepričan, ali je natančno razumel pošiljateljeve misli in čustva;
- b) ko prejemnik želi, da ga pošiljatelj sliši, kar je rekel, in mu želi povedati, da ga skuša razumeti.

Glede na našete stile lahko ugotovimo, da je pošiljatelj v podrejenem položaju, razen v razumevajočem stilu, kjer sta pošiljatelj in prejemnik v enakopravnem položaju. Ta stil se uporablja pri aktivnem poslušanju (Lepičnik Vodopivec 1996).

7

Pedagogika poslušanja

Pedagogika poslušanja pomeni enega izmed praktičnih pristopov k vzgoji, ki upošteva načela prepoznavanja otroka kot aktivnega in kompetentnega bitja. Z vidika etičnih argumentov je pedagogiko poslušanja do zdaj najbolj prepričljivo utemeljila S. Todd, dejansko pa se je najceloviteje razvila v konceptu Reggio Emilia. C. Rinaldi, ki je po smrti L. Malaguzzi prevzela strokovno vodenje vrtcev v Reggio Emilii, takole opiše pomen poslušanja z vidika razvojno-psihološke argumentacije:

»Želja po iskanju smisla življenja in sebstva se rodi skupaj z otrokom. Zato govorimo o otroku, ki je kompetenten in močen, o otroku, ki ga vidimo kot aktivnega subjekta. Za nas so te otrokove pojasnjujoče teorije izjemno pomembne za odkritje načinov, kako otrok misli, sprašuje in razlaga realnost ...

Kakor za odrasle tudi za otroke pomeni razumeti biti zmožen razviti interpretativno teorijo, naracijo, ki daje pomen dogodkom in objektom v svetu. Naše teorije so začasne in jih lahko nenehno spreminjamo; hkrati pa predstavljajo več kot samo idejo ali skupino idej. Morajo nas namreč zadovoljiti in prepričati, biti morajo uporabne in zadovoljiti naše intelektualne, afektivne in estetske potrebe (estetika znanja). Ko predstavljajo svet, naše teorije predstavljajo nas same. Še več, če je mogoče, morajo naše teorije zadovoljiti in navdušiti tudi druge ... Naše teorije morajo poslušati drugi. To omogoči transformacijo sveta: moje znanje in identiteta sta ustvarjena tudi s posredovanjem drugega. Vzajemno poslušanje teorij je odgovor na (eksistencialno) negotovost in osamljenost ...« (Kroflič b. l.: 5).

Pri Reggio se je koncept pedagogike poslušanja razvil prek pedagoškega dokumentiranja. To je orodje, razvito za proučevanje otrokovega učenja in razmišljanja. Temelji na dokumentiranju in razlaga otrokovega ravnanja. Pedagogom omogoča, da razmišljajo o izkušnjah z otroki, s starši in z drugimi iz širše družbe ter jih umestijo v celotno sliko (Dyrfjord 2006).

Dokumentacija je pomemben prispevek k razumevanju otrokovega mišljenja in je del vsakdanjega dela vzgojiteljev. Vsebuje otrokove izkušnje, spomine, misli in ideje med potekom delavnic; natančneje so to mape z otrokovimi izdelki v različnih razvojnih obdobjih, fotografije dela, komentarji vzgojiteljev in staršev ter drugi odraslih, ki so v stiku z otrokom. Pogosto vsebuje tudi zvočne ali videoposnetke otroka med delom. Tako lahko odrasli in otroci ponovno vstopijo v svet ustvarjanja, ki so ga dosegli v preteklosti (Kreft b. l.).

V vrtcih Reggio Emilia imajo otroci aktivno vlogo pri pridobivanju in konstrukciji razumevanja. V odnosu med učenjem in poučevanjem dajejo prednost prvemu. Malaguzzi pravi, da ne želi zmanjševati odločilne vloge odraslih pri učenju otrok, vendar se mu zdi pomembno poudarjati udeležbo otrok v tem procesu. Otroci so sposobni ustvarjati pomene iz vsakodnevnih izkušenj skozi lastno mentalno aktivnost. Glavna vloga odraslih je, da posredno aktivirajo pri otrocih to sposobnost, ki je osnova za učenje. Njihova deklaracija je: »Stoj ob strani za trenutek in pusti prostor učenju, pozorno opazuj, kaj otroci delajo, in potem bo, če dobro razumeš, poučevanje drugačno kot prej.« Otroci morajo

imeti priložnost, da raziskujejo, zato besedna razlaga ne sme biti bližnjica do znanja. Poslušanje je pomembnejše od govorjenja; pedagogi poslušajo vprašanja, odgovore, ideje, razlage otrok, in to brez predhodnih predpostavk o tem, kaj je prav in kaj narobe. Podobno kot Piaget mislijo, da je cilj učenja v zagotavljanju pogojev za učenje. Direktivnost, ocenjevanje, ritualizirani postopki in rigidni kurikulum pa temu nasprotno le ustvarjajo iluzijo dodelanega vzgojnega sistema (www.pef.uni-lj.si/~vilic/gradiva/2-pp-ucenje-vrtec.rtf).

8

Načela sodelovanja s starši

Dolgoletne pedagoške izkušnje so pokazale, da je lahko sodelovanje med odraslimi ljudmi in tudi njihovo izobraževanje uspešno, če so zagotovljeni določeni odnosi, ki jih je pedagoška teorija izrazila v obliki načel oz. smernic za tovrstno delo. Kadar gre za izobraževanje odraslih, je prav gotovo treba upoštevati načela, ki so še posebno pomembna in jih je treba upoštevati pri sodelovanju vrtca s starši. Ta načela so naslednja:

- ***Načelo demokratičnosti***

V odnosih s starši naj naše sodelovanje vedno sloni na humanih odnosih in demokratičnosti. Uveljavljamo dogovarjanje, izmenjavo mnenj in izkušenj ter soodločanje. Udeleženci sodelovanja se med seboj spoštujejo ter si priznavajo realno vlogo v procesu razvijanja in oblikovanja otroka. Vzgojitelj mora biti pobudnik in nosilec takega odnosa.

Vzgojitelj dosledno ločuje splošno od posameznega ter obravnava in razpravlja s posameznimi starši le o problematiki njihovega otroka, in sicer ne glede na to, ali gre za dobre dosežke ali težave. Z vsemi starši dosledno obravnava le splošna vzgojna in druga vprašanja.

Pri sodelovanju in svetovanju vzgojitelj izhaja iz potreb staršev in se vživlja v njihove vzgojne in življenjske probleme. Spoznanje o otroku in njegovem družinskem okolju lahko oblikuje ob odkritih stikih, polnih razumevanja in obveznosti. V starših gleda vzgojitelj enakovredne ljudi, ne pa krivcev eventualnih težav, ki se kažejo pri otrocih. Nevsiljivo sprašuje in zavzeto prisluhne odgovorom, ne da bi prekinjal njihovo pripoved s kritičnimi pripombami. Zaveda se, da ima vsako vprašanje za vprašanega določeno čustveno vrednost. Najobjektivnejše so zato tiste informacije, ki prihajajo iz staršev spontano. Takšna spoznanja bodo pomagala vzgojitelju pri individualizaciji vzgojnega dela in reševanju vzgojnih težav.

Vzgojitelj s starši vedno komunicira pripravljen. Svoje trditve in predloge utemeljuje z argumenti, dokazi, z znanjem in nikoli ne nastopa z domnevami. Staršem daje vedno dovolj časa, da se tudi oni pripravijo na sodelovanje, in jih nikoli ne preseneča. Svoj odnos do staršev gradi na načelnem spoštovanju vsakega roditelja, ne glede na njegovo izobrazbeno stopnjo, položaj in materialno stanje.

Najslabše je stopiti na otrokovo stran v sporu s starši. V večini primerov sploh ne najdemo staršev, ki ne bi želeli otrokom dobro. Naletimo na prevelika pričakovanja staršev, nevrotične odnose do otrok, na ambivalentno čustvovanje do otrok, ko se menjavata naklonjen in odklonilen odnos. Ambivalenco staršev dober vzgojitelj preusmeri v pozitiven čustveni odnos do otroka in lahko pričakuje izboljšanje v družinskem okolju. Vzgojitelj bo tudi pri problematičnem otroku poiskal pozitivne strani in nanje opozoril starše. Pedagoški optimizem mu pomaga, da vidi dobre lastnosti tudi pri problematičnih starših in da se nikoli ne odpove sodelovanju z njimi. Vzgojiteljeva moč in njegova visoka strokovnost sta ravno v tem, da je sposoben takšen primer vzeti kot izjemo, ki so jo povzročile znane in neznane okoliščine in ki

potrjuje pravilo, da mora biti osnovni odnos med vzgojiteljem in starši korekten in spoštljiv.

- ***Načelo funkcionalnosti***

Vsebina sodelovanja izhaja iz življenja in se vanj prelija, funkcionira v dinamičnem otrokovem razvoju, čeprav staršem za vzgojno delo primanjkuje časa. Torej naj sodelovanje v kakršni koli obliki vpliva na življenjske situacije, v katerih se znajdejo otroci, starši in vzgojitelji, ter odnose med njimi izboljšuje in pogloblja.

Vrtec in starši sodelujejo zaradi otrok, njihovega boljšega razvoja in tudi zaradi tega, da bi s skupnimi izkušnjami in z boljšim znanjem vzgojili otroke. Temeljna dejavnost vzgojno-izobraževalne ustanove je neposredna vzgoja predšolskih otrok. Temu delu posvečajo vzgojitelji večino časa. Starši otrok opravljajo svoje delovne in družbene obveznosti na različnih delovnih mestih. Zato je pomembno, da je pri sodelovanju vrtca in staršev upoštevana zahteva, da je treba ravnati racionalno in ekonomično, osredinjeno k cilju sodelovanja. V tem smislu se vzgojitelj dosledno drži z zakonom, dogovori in z delovnim načrtom določene vsebine in obsega sodelovanja. Tako so starši vnaprej seznanjeni s programom sodelovanja, nanj se lahko pripravijo in učinkovito sodelujejo.

Vzgojitelj se temeljito pripravlja na sodelovanje s starši; pripravi se vsebinsko, tehnično in metodično ter premišljeno vabi starše k sodelovanju. Premisli o tem, kaj je namenjeno vsem staršem, kdaj pa je primerno, da se obrne le k posameznim staršem ali skupinam staršev.

- ***Načelo integrativnosti***

Pri sodelovanju s starši vrtec upošteva njihova znanja in izkušnje ter značilnosti in posebnosti staršev ali njihovo osebnostno in socialno zrelost. Načelo integrativnosti terja, da v starših, ki so oblikovane osebnosti, zbudimo željo, da bi si pridobili še nova globlja spoznanja o otroku in njegovi vzgoji. Spoznanja naj bi povsem prostovoljno priključili in integrirali v svojo osebnostno strukturo.

Cilj sodelovanja je v tem, da vnesemo nove dimenzije v pedagoško delo z otrokom ter izboljšamo vzgojno dejavnost v okviru družinske in institucionalne predšolske vzgoje. Nikoli pa ne velja z avtoritativnim oz. s kritičnim posegom napadati napačnega ravnanja staršev, torej posegati v notranji svet starševstva. Če ne bomo sledili načelu integrativnosti, lahko izgubimo starše kot sodelavce pri vzgojnem procesu.

Samoobtoževanja staršev še ne gre jemati za integracijo in ne pomeni vedno pripravljenosti in usposobljenosti za drugačno ustreznejše ravnanje z otrokom. Staršem, s katerimi sodeluje vrtec, je skupno zanimanje za razvoj, dobro počutje, varstvo in za vzgojo otrok, vključenih v vrtec. Sicer pa se starši med seboj zelo razlikujejo.

Starši predšolskih otrok so pretežno mladi in imajo sorazmerno malo izkušenj in tudi sorazmerno omejeno znanje o razvoju, zdravju in o vzgoji predšolskih otrok. Starši predšolskih otrok imajo zelo različno izobrazbo, delajo na zelo različnih delovnih področjih. Starši imajo zelo različne družinske razmere. Gre za boljše ali slabše stanovanjske in finančne razmere, za urejene ali neurejene družinske odnose, za boljše ali slabše zdravstveno stanje v družini. Vse to in še vrsto drugih posebnosti mora vzgojitelj spoznati. Razumljivo je, da so vse informacije o starših, družinah in o

njihovem stanju ter o otrocih strogo zaupne narave in da jih mora vzgojitelj tako tudi uporabljati. Poleg naštetih načel lahko pri sodelovanju s starši govorimo o načelu spoštovanja osebnosti staršev, načelu učinkovite rabe časa, načelu koristnosti in o načelu preudarnosti.

- ***Načelo spoštovanja osebnosti***

Pri sodelovanju z odraslimi je zelo pomembno medsebojno spoštovanje. Pobuda za takšne odnose mora priti od vzgojitelja in drugega osebja vrtca. Starši so namreč odrasle, zrele osebnosti, in sicer z določenim ugledom, z določenimi nalogami in odgovornostmi. Vsak izmed njih organizira svoje in družinsko življenje tako, kot zmore, hoče in zna. To pomeni, da je težko najti dve družini ali celo dva od staršev, ki bi na enak način uredila svoji življenji, in iz tega sledeč, tudi na povsem enak način vzgajala svoje otroke.

Naloga vzgojitelja je, da s starši izmenjuje ugotovitve in mnenja o otrokovem vedenju in razvoju, da staršem posreduje tudi neprijetne novice o otroku. Vendar to načelo od vzgojitelja zahteva, da vse informacije, namenjene staršem, sporoča v neposrednem stiku z njimi in brez prisotnosti drugih. Večina staršev si po svojih najboljših močeh prizadeva, da bi svojega otroka čim bolj vzgojila. Če se njihove želje ne izpolnijo, če ne zasledijo pozitivnih rezultatov, je naloga vzgojitelja, da jih obzirno opozori na njihovo neustrezno ravnanje. Če starše spoštujemo, se ti tesneje povežejo z vzgojiteljem ter z zaupanjem in s pozitivnim odnosom sprejmejo pobude, ki jih vzgojitelj ponuja. Če spoštovanja ni, ne bo sodelovanja, ne bo usklajevanja starševskih ravnanj z ravnanjem vzgojitelja, kar lahko negativno vpliva na otrokov razvoj.

- ***Načelo učinkovite rabe časa***

Čas, ki je na voljo vzgojiteljem in staršem za medsebojno sodelovanje, je zaradi pre zaposlenosti staršev zelo omejen. Primeren čas za posamezne oblike sodelovanja med družino in vrtcem je zjutraj, ko pripeljejo otroka v vrtec, oz. popoldne, ko pridejo otroka iskat; ta čas je najprimernejši za sprotno izmenjavo pomembnih informacij; v posebej načrtovanem času za sodelovanje, ki ga običajno vrtec organizira popoldne ali proti večeru, ko se delovni čas staršev že izteče. Z vidika staršev je najprimernejši čas, ko otroka pripeljejo v vrtec oz. ga odpeljejo iz vrtca. Ta čas pa nikakor ne ustreza vzgojiteljem, saj so ti takrat najbolj zaposleni, zato je o tem treba starše dovolj hitro (že na začetku leta) seznanimi. Vzgojitelji prav tako ne smejo dopuščati, da starši dlje časa čakajo na dogovorjeni sestanek, kajti s tem izgubljajo dragoceni čas, starši pa večkrat zaradi te slabe navade sodelovanje tudi opustijo. Zato je nujno, da čas za posamezne oblike sodelovanja vzgojitelj načrtuje skupno s starši že na začetku šolskega leta.

- ***Načelo koristnosti***

Če starši čutijo, da imajo korist od sodelovanja z vzgojitelji, bodo radi prišli ne samo takrat, kadar jih vzgojitelj potrebuje, ampak tudi sami od sebe. In nasprotno, če starši ugotovijo, da po nekajkratnem sodelovanju od tega ne odnesejo prav ničesar, bodo sodelovanje opustili oz. se ga celo izogibali.

To načelo zavezuje vzgojitelja, da staršem nikoli ne posredujemo informacije o določenem otroku oz. celotni skupni, ne da bi pri tem dodal tudi svoje mnenje oz. obrazložitev le-tega. Pomembno je, da jasno poda tudi morebitne ukrepe, ki bi bili potrebni znotraj družine ali v vrtcu in ki bi prispevali k boljšemu razvoju otrokovih

dobrih lastnosti, vzporedno s tem pa z njimi tudi odstranjevali slabe oz. jih preusmerili drugam. Pomembno je tudi, da vzgojitelj med vsemi informacijami, namenjenimi posredovanju staršem, izbere takšne, ki bodo sprožile pri starših ne le razmišljanje, ampak tudi ukrepe, ki bi jih bilo treba izvesti znotraj družine ali zunaj nje.

Osip pri skupnih oblikah dela nas danes opozarja, da starši ne želijo izgubljati časa v pogovorih, od katerih ne bi imeli nobenih koristi, saj so prepričani, da bi lahko ta svoj čas bolje izkoristili. Podobno se zgodi, če starši opazijo, da vzgojitelj ne spoštuje medsebojnih dogovorov oz. da od sodelovanja z njim nima nobenih koristi. Starše, ki menijo, da je sodelovanje nepotrebno in nekoristno, je treba pridobiti na drugačen način, z drugimi oblikami in metodami. Pri tem moramo vedeti, da bodo starši imeli korist od sodelovanja takrat, ko bodo predloge in skupne dogovore lahko pozitivno vnašali v vzgojo svojega otroka.

- ***Načelo preudarnosti***

Najpogostejše je vzgojitelj tisti, ki daje pobudo za sodelovanje s starši, zato je pomembno, da je preudaren, da sta njegovo ravnanje in delovanje ustrezna, torej takšna, da bosta pripomogla k dobremu, ustreznemu in k uspešnemu sodelovanju. Vzgojiteljevo ravnanje je še posebej postavljeno pod kritičen drobnogled staršev v primerih, kadar je govor o večjih težavah, povezanih z njihovim otrokom. V takšnih primerih se mora še posebej prilagoditi vsakemu od staršev posebej. Pri tem je pomembno, da se drži t. i. načela PLUS – MINUS, ki se uporablja zlasti pri osebnih stikih vzgojitelja s starši.

Vsak namig staršem, da se vzgojitelj želi pogovoriti z njimi, v njih poraja občutek strahu, kajti prepričani so, da jim bo le-ta posredoval neprijetne informacije o otroku. Tako je naloga vzgojitelja, da že v začetku pripravi prijetno vzdušje, podlago – začne pogovor o pozitivnih ugotovitvah, povezanih z njihovim otrokom, in s tem pri njih spodbudi zanimanje in s tem pripravljenost na pogovor. Ta prvi del torej lahko označimo s predznakom PLUS. Šele nato vzgojitelj postopoma razkriva podrobnosti iz vedenja oz. doseženih rezultatov, s katerimi ni zadovoljen in s čimer ne bi smeli biti zadovoljni niti starši tega otroka. Del pogovora ima predznak MINUS. Starši postanejo slabe volje, so nemirni in razdražljivi, zato mora imeti vzgojitelj izkazovati veliko pozornosti in previdnosti. Sklepni del pogovora pa mora biti prepreden z optimizmom in s prepričanjem, da se težava lahko razreši in z ustreznim postopanjem tudi odpravi.

9

Oblike sodelovanja s starši

Večina avtorjev (Prodanović 1981, Pipan in drugi 1994) sodelovanje obravnava z dveh vidikov, in sicer je govor o **individualnem sodelovanju** in **skupinskem sodelovanju** oz. obveščanju.

Individualno obveščanje Prodanovičeva (1981) opredeljuje kot pogovor, ki poteka med vzgojiteljem in enim oz. obema staršema o enem otroku. Pri tem gre za neposredno izmenjavo aktualnih informacij o otroku (pogovor na štiri oči); poteka pa lahko tudi v posredni obliki, prek pisnega obveščanja. O tej obliki sodelovanja vrtca s starši govorimo takrat, kadar sta v tem odnosu dva individualna udeleženca: vrtec oziroma vzgojitelj in starši oziroma posamezni roditelj. Za tako obliko sodelovanja se odločamo predvsem zaradi:

- želje po medsebojnem informiranju o posameznem otroku (o njegovem zdravstvenem stanju, počutju, potrebah, navadah in razvadah, otrokovem razvoju, vzgoji, dosežkih in o težavah);
- želje po medsebojnem informiranju o posameznem pojavu (o spremenjenih okoliščinah v družini, spremembah na delovnem mestu, ki vplivajo na življenje družine, o eventualnih težavah ...);
- želje po razpravi in skupnem iskanju najustreznejše rešitve problemov, ki se nanašajo na posameznega otroka;
- želje po dogovoru o sodelovanju posameznih staršev pri uresničevanju neke naloge vrtca (predavanje za delavce vrtca ali starše, sodelovanje pri izvedbi izletov, letovanj, tečajev ...).

Individualno sodelovanje vrtca in staršev se izvaja predvsem v priložnostnih pogovorih pri vsakodnevnem sprejemanju otrok v vrtec in oddajanju otrok staršem. Tako sodelovanje je v glavnem nepripravljeno. Gre za kratko informiranje ali pogovor. Te kratke informacije oziroma izmenjave mnenj so za vzgojitelja in starše zelo pomembne, saj jim omogočajo, da si lahko pojasnijo otrokovo obnašanje, njegove odzive in mu namenijo dejavnosti, ki bodo skladne z njegovim trenutnim počutjem.

Pri govorilnih urah je sodelovanje med vzgojiteljem in starši načrtovano, dogovorjeno in vnaprej pripravljeno. Govorilne ure so načrtovane in v letnem delovnem načrtu za celoten vrtec ter za vsak oddelek posebej. Navadno se **ne** izvajajo v vseh oddelkih hkrati. Tako imajo starši, ki imajo v vrtcu več otrok, možnost, da sodelujejo na govorilnih urah v vseh oddelkih, v katerih so njihovi otroci.

Vzgojitelj se na govorilno uro pripravi. Jasno si izoblikuje cilje informacije in obravnave ter predvidi vsebino in potek govorilne ure. Starše pravočasno opozori na govorilno uro in jim da možnost, da se tudi oni nanjo pripravijo, saj tako lahko enakopravno sodelujejo.

Skupinska oblika sodelovanja je namenjena sodelovanju vzgojitelja s skupino staršev vseh otrok. Ta oblika ima določene prednosti pa tudi pomanjkljivosti. Po eni strani

omogoča konkreten pogovor o problemu, skupno iskanje rešitev, sodelovanje med starši, predstavlja tudi dober izkoristek časa (ekonomičnost), po drugi strani pa v takšnih primerih vzgojitelj ne sme nikoli izpostavljati določenega otroka oz. ne more nikoli v celoti zadostiti željam oz. vprašanjem vseh staršev. O skupinski/kolektivni obliki sodelovanja med vrtcem in starši govorimo takrat, kadar je v tem odnosu več udeležencev hkrati. Vrtec in starši se odločijo za obliko kolektivnega sodelovanja predvsem:

- kadar se je treba na hiter način, v najkrajšem mogočem času, s starši dogovoriti o določenem vprašanju ali določenih ukrepih;
- kadar je treba z vsemi starši hkrati obravnavati vzgojno, zdravstveno, ekonomsko ali drugo problematiko ter izvedeti njihova mnenja in predloge;
- kadar želi vrtec vsem staršem hkrati pokazati dosežke vzgojnega dela in otrok (povabi starše na koncert, prireditve, proslavo, na ogled razstave izdelkov otrok ali drugih eksponatov ...).

Kolektivno sodelovanje med vrtcem in starši se izvaja predvsem na **roditeljskih sestankih**, raznih delovnih skupinah in na **sejah svetov staršev**. Roditeljski sestanki so najpogostejša oblika kolektivnega sodelovanja vrtca in staršev. So načrtovani v letnem delovnem načrtu vrtca. Mogoča je seveda tudi obojestranska pobuda za sklic posebnih roditeljskih sestankov, če to terjajo nepredvidene okoliščine. Roditeljski sestanek sklicuje vzgojitelj. Pri tem upošteva možnosti staršev otrok, npr. delovni čas staršev, zagotovljeno varstvo otrok med sestankom, dan, ko večina staršev v popoldanskem času ne dela, in možnosti vrtca (prostor, možnost za varstvo otrok med sestankom, dostava vabil in gradiv ...).

Ločimo tudi formalne in neformalne oblike sodelovanja

Prve so posebej organizirane in zahtevajo poseben prostor ter odmerjen čas in so načrtovane. Zanje je značilno frontalno podajanje informacij od vzgojitelja, kar pomeni enosmerno komunikacijo. Mednje prištevamo: roditeljski sestanek, govorilne ure, vabila, predavanje za starše (in otroke) in izredne pogovore. Neformalne oblike sodelovanja zajemajo spontane, nenačrtovane pogovore med vzgojiteljem in starši, njihova narava pa v številnih primerih pozitivneje vpliva na medsebojno sodelovanje in posledično tudi na usklajenost delovanja na otrokov razvoj. Pri načrtovanju oblik sodelovanja s starši je smiselno opredeliti osnovne cilje in naloge sodelovanja s starši, načrtovati oblike in vsebino ter možnosti njihove realizacije.

9.1

Formalne oblike sodelovanja s starši

K formalnim oblikam sodelovanja sodijo predvsem tiste, ki so predpisane in jih opredeljuje zakonodaja. To so sodelovanje staršev v svetu vrtca in svetu staršev, roditeljski sestanki, govorilne ure in pisna sporočila.

Formalne oblike sodelovanja so naslednje:

- ***Sodelovanje staršev v svetu vrtca***

S sodelovanjem staršev in vrtca dosežemo zaupanje staršev do dela v vrtcu in aktivno vključevanje staršev v neposredno delo vrtca. Svet javnega vrtca sestavljajo: trije predstavniki ustanovitelja, trije predstavniki delavcev in trije predstavniki staršev (prvi odstavek 46. člena). Člani sveta so imenovani oziroma izvoljeni za štiri leta in so lahko ponovno imenovani oziroma izvoljeni. Člani sveta so lahko zaporedoma imenovani oziroma izvoljeni največ dvakrat. Posamezna oseba – član sveta – je lahko po vmesni časovni prekinitvi ponovno imenovana oziroma izvoljena v svet zavoda. Mandat predstavnikov staršev v svetu je povezan s statusom otroka oziroma učenca (Uradni list RS 2006).

- ***Sodelovanje staršev v svetu staršev***

Za organizirano uresničevanje interesa staršev se v javnem vrtcu oziroma šoli oblikuje svet staršev. Ta je sestavljen tako, da ima v njem vsak oddelek po enega predstavnika, ki ga starši izvolijo na roditeljskem sestanku oddelka. Prvi sklic sveta staršev opravi ravnatelj.

Starši izvolijo svoje predstavnike iz vsakega oddelka, trije predstavniki sveta staršev pa so člani sveta vrtca. Sodelujejo izvoljeni predstavniki, in sicer iz vsake skupine po en. Svet staršev predlaga programe, daje soglasje k predlogu ravnatelja o storitvah, daje mnenje o predlogu programa razvoja vrtca in o letnem delovnem načrtu. Razpravlja o poročilih in vzgojni problematiki, obravnava pritožbe staršev glede vzgojnega dela, voli predstavnika v svet vrtca in opravlja druge naloge skladno z zakoni in s predpisi (Uradni list RS 2006).

- ***Roditeljski sestanki***

Roditeljski sestanek je temeljna oblika skupne obravnave skupnih vprašanj s področja vzgoje in izobraževanja. Za izvedbo dobrega roditeljskega sestanka sta pomembni ustrezna izbira tem in pripravljenost vzgojiteljice. Vzgojitelji morajo prostor sestanka urediti tako, da omogoča boljšo komunikacijo. Nikakor ne sme pozabiti na zapisovanje informacij z roditeljskega sestanka (pisanje zapisnika ima zakonsko osnovo in strokovno utemeljitev).

Na roditeljskih sestankih se razvija pozitivna socioemocionalna klima partnerskih odnosov, ki omogočajo izmenjavo potrebnih in pomembnih informacij o razvojni stopnji otroka. Teme roditeljskega sestanka so vnaprej določene v vabilu, ki ga dobijo starši. Na roditeljskih sestankih se starši in vzgojitelji navadno srečujejo brez otrok. Vseeno lahko vzgojitelji med roditeljskim sestankom organizira kako likovno razstavo otroških izdelkov (Bezenšek 2000). Roditeljski sestanki (Pšunder 1994) so formativne in informativne oblike sodelovanja. Formativne oblike roditeljskih sestankov oz. predavanja imajo izobraževalni namen, kjer starši usvajajo nova znanja s področja pedagogike, psihologije, sociologije, lahko pa tudi z drugih področij.

Namen informativnih oblik roditeljskih sestankov pa je ta, da dajejo staršem splošne informacije o napredku in vedenju skupine, načrtovanih in izpeljanih akcijah, vzgojno-izobraževalnem programu ter o načinih in vsebini vzgojnega dela. Informativne oblike

roditeljskih sestankov so tudi mesto za izmenjavo splošnih informacij in vpogled v pedagoški proces.

Če želimo, da bomo roditeljski sestanek izvedli uspešno, avtorica poudarja pomen roditeljskih sestankov, ki niso le monolog, v katerem vzgojitelj govori, starši pa so pasivni poslušalci, ampak da roditeljski sestanek temelji na dialogu, kjer lahko tudi starši kaj vprašajo in imajo možnost izražati svoja mnenja, predloge, stališča ter skupaj z vzgojitelji sprejemajo dogovore in sklepe.

Pomembno je, da javna pohvala ali kritika posameznega otroka ne sodi na roditeljski sestanek in tudi splošna kritika celotne skupine ne. Starši se namreč v takem primeru identificirajo z otroki, kritiko doživljajo osebno, kot da je namenjena njim. Počutijo se prizadete. Motivacija za sodelovanje v takem primeru vsekakor pade na nižjo raven.

Pomembno je tudi, da se vzgojitelj na vsak roditeljski sestanek temeljito pripravi. Narediti si mora načrt, ki zajema cilje, vsebine, metode in oblike dela, organizacijo (čas, vabila, ureditev prostora, pisalni pribor, izbor izvajalcev in sodelavcev, zapisnik ...) in izobraževalno tehnologijo (sredstva, knjige, strokovna gradiva ...). K naštetim elementom sodijo še: klima, medosebni odnosi, stil vodenja – vodja (vzgojitelj), udeleženci (starši). Vsi ti elementi so deloma soodvisni in se med seboj prepletajo ter so pomembni kazalniki kakovosti roditeljskega sestanka.

Priprava na roditeljski sestanek je organizacijsko-tehnična, vsebinska in metodična. Organizacijsko-tehnična priprava vključuje ukrepe, ki naj zagotavljajo tekočo in ekonomično izvedbo roditeljskega sestanka. Zato vzgojitelj poskrbi za pravočasno obvestilo staršev o roditeljskem sestanku. Obvestilo mora staršem na razumljiv način predstaviti namen, vsebino in potek sestanka, predvideno trajanje ter starše spodbuditi k aktivnem sodelovanju. Vzgojitelj pripravi prostor, v katerem bo roditeljski sestanek. Prostor uredi glede na namen in vsebino sestanka (npr. če bo na sestanku predavanje, bo prostor drugače uredil, kot če predvideva razgovor), da bi se starši v njem čim bolje počutili. Pripravi potrebna gradiva, ki jih bodo starši dobili pred sestankom skupaj z vabili ali na sestanku, odvisno od namena sestanka. Prav tako pripravi vsa potrebna ponazorila, kot so: grafikoni, ilustracije, tabele s podatki itn., in primerna tehnična sredstva za ustrezno posredovanje.

Vsebinska priprava obsega ukrepe, ki naj zagotovijo, da bodo starši dobili čim bolj izčrpne in nedvoumne odgovore na postavljena vprašanja. Zato vzgojitelj temeljito prouči vsebino in sklepe predhodnih sestankov s čim več vidikov (s psihološkega, pedagoškega, z zdravstvenega ...) prouči problematiko, ki je predmet obravnave, se poglobi v vprašanja, kdo izmed udeležencev sestanka bi lahko aktivno in konstruktivno obogatil vsebino sestanka. Te na sestanku poprosi in spodbudi k sodelovanju. Podčrta si tisto vsebino oziroma problematiko, o kateri naj starši zavzamejo stališča, sprejmejo sklepe ali o njej odločajo in glasujejo.

Metodična priprava obsega ukrepe, ki naj zagotavljajo nemoten, tekoč in racionalen potek sestanka. Zato vzgojitelj prouči cilje in vsebino sestanka ter se odloči za obliko dela na sestanku. Lahko se odloči, da bodo celotno tematiko obravnavali vsi udeleženci sestanka skupaj. Lahko pa v soglasju z udeleženci sestanka pripravi takšen potek sestanka, da se udeleženci razdelijo v posamezne skupine in da vsak sodeluje v zapravi o tistem vprašanju, ki ga najbolj zanima ali najbolj obvlada in tako prispeva k razjasnitvi vprašanja ali oblikovanju čim bolj ustreznih predlogov in sklepov. Vzgojitelj tudi predvidi ustrezne metode dela. Lahko se odloči za metodo predavanja, pogovora, diskusije in se nanje temeljito pripravi.

• **Govorilne oziroma pogovorne ure**

Govorilne oz. pogovorne ure ali tudi individualni razgovori so najpogostejše oblike sodelovanja med vzgojitelji in starši in so del vzgojiteljeve obveze. Navadno gre za eno uro tedensko, ki jo vzgojitelj časovno sam razporedi in objavi, namenjena pa je staršem. Med starši je ta oblika običajno tudi najbolj obiskana, saj dobijo informacije o svojem otroku. Na govorilnih urah (Intihar, Kepec 2002) vzgojitelj seznani starše o napredku otroka ter lastnostih in posebnostih otroka ter se z njimi pogovarja. Poleg informacij starši pričakujejo tudi izmenjavo informacij in mnenj ter strokovni nasvet, kako ravnati ob vzgojnih težavah in različnih posebnostih otroka. Če se govorilne ure udeleži več staršev hkrati in če ni kakšnih posebnih problemov, je prav, da vzgojitelj kratko in jedrnato pove bistvene stvari o otroku. Če se pojavi pri določenem otroku neka težava, ki jo je treba nemudoma rešiti, pa je prav, da si vzgojitelj vzame dovolj časa za reševanje problema. Vzgojitelj naj bi se tudi na govorilno uro posebej pripravil. Govorilna ura bo potekala korektno, če bo imel vzgojitelj zbrane vse podatke o otroku. Tako bo v izjavah in komentarjih verodostojen, ker bo pogovor potekal na osnovi zapisanih argumentov.

Bratanić (1991) meni, da bo vzgojitelj lahko na govorilni uri uspešen le, če bo upošteval nekatere subjektivne in objektivne pogoje. Prvi subjektivni pogoj je, da sprejme starše takšne, kot so. Pomembno je tudi, da na otroka gleda z zornega kota vzgojitelja in staršev, kar pomeni, da vzgojitelj do staršev goji empatično stališče, ki vključuje poznavanje staršev in družinskih razmer, resničen interes za starše, sposobnost empatije, senzibilnost za zaznavanje razpoloženja in občutkov, ki jih starši doživljajo ter želijo v določenem trenutku, in da staršem nudi ustrezno pomoč.

Govorilne ure so individualne oblike sodelovanja med starši in vzgojitelji. Njihovo težišče je na informativnem razgovoru, saj vzgojitelji seznanijo starše ter se z njimi pogovarjajo o uspehu, lastnostih in o posebnostih njihovega otroka. Poleg novih in poglobljenih informacij starši pričakujejo tudi izmenjavo informacij in strokovni nasvet, kako ravnati ob morebitnih vzgojnih težavah in posebnostih (Bezenšek 2000). V poglobljenem individualnem pogovoru vzgojitelj osvetli otrokov razvoj, napredek, poudari močne strani otroka in opozori na posebnosti v razvoju. Starši morajo imeti občutek, da vzgojitelj otroka dobro pozna in da mu je pomemben. Izogiba se diagnozam, sklepom in sodbam. Pogovor mora časovno omejiti, vendar vnaprej predvideti dovolj časa.

Prodanovičeva (1981) je prepričana, da govorilne ure za vzgojitelja predstavljajo naslednje priložnosti:

- da osebno spozna starše, njihova stališča in mnenja o otroku;
- da spozna otrokov razvoj, njegovo družinsko življenje in s tem tudi preostale člane družine;
- da se seznani s pogoji, v katerih se otrok razvija, kar prispeva k njegovemu boljšemu razumevanju otrokovega vedenja v vrtcu;
- da spozna, na kakšen način v družini spodbujajo otrokove sposobnosti, njegovo samostojnost, ustvarjalnost itn.

Starši pa iz pogovora z vzgojiteljem izvedo:

- kakšen je splošen razvoj njihovega otroka;

- kako ravnati v posebnih okoliščinah, da bi ravnali skladno z družbenimi merili;
- v kolikšni meri so zagotovljene otrokove potrebe;
- posebne dosežke svojega otroka, njegovega delovanja;
- tudi resničnost otrokovih izjav, nanašajoč se na prebivanje v vrtcu in tamkajšnje dogajanje.

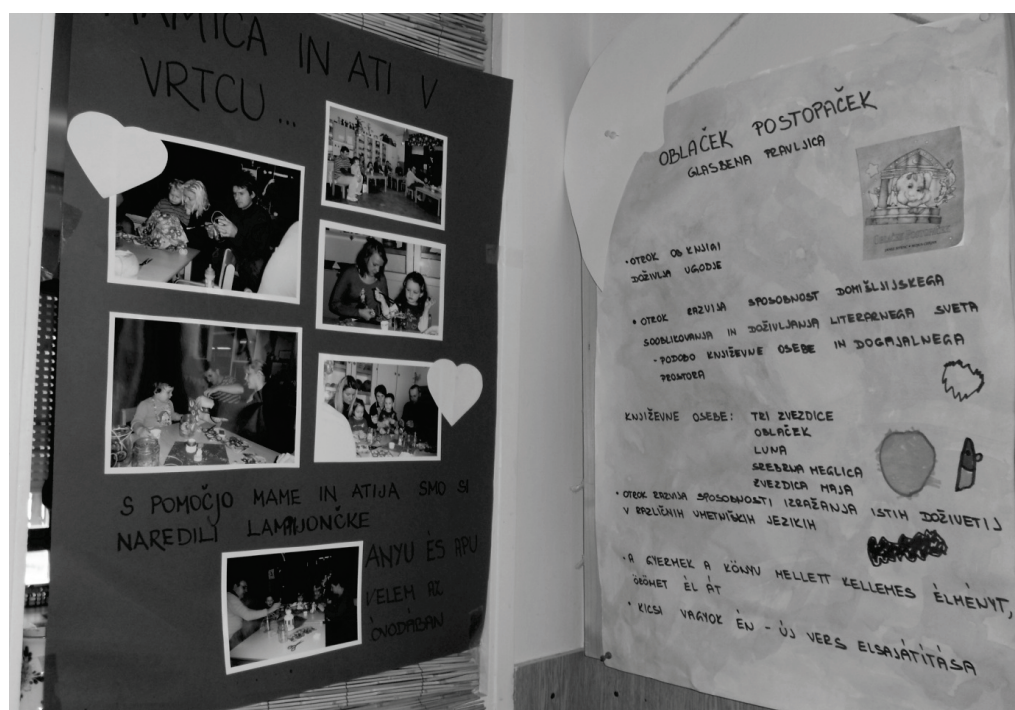
Govorilne ure oz. individualni pogovori lahko potekajo v vrtcu, vedno več pa je tudi obiskov vzgojitelja na domu otroka.

• Pisna sporočila

Pisna sporočila so posredna individualna oblika komuniciranja med vrtcem in starši. Med pisna sporočila uvrščamo uradne dopise kot nekoliko formalnejšo obliko ter nekatere manj formalne oblike sporočil, kot so: različna vabila, obvestila, uradna obvestila in pisma.

Vabilo je oblika pisnega sporočila, ki ga v vrtcu pogosto uporabljamo. Ali je vabilo bolj ali manj uradno, je odvisno od njegove vsebine. Pomembno je, da so vabila korektna, spoštljiva, vsebinsko zanimiva in lepo oblikovana. Tudi obvestilo je v vrtcu precej pogosto in se običajno nanaša na organizacijsko-finančno in vzgojno področje (npr. obvestilo o organizaciji tečajev, izletov itn.). Uradna obvestila so v vrtcu manj pogosta; pogostejše jih uporabljajo v šoli. Pismo je oblika, ki se je vzgojitelji v vrtcu redko poslužujejo.

V vrtcu po navadi oglasno desko, na kateri so različna obvestila, imenujemo »kotiček za starše«. Na oglasni deski so navedene vse glavne aktivnosti, ki jih otroci počnejo v vrtcu. Tako lahko starši spremljajo dogajanje in potek dela v vrtcu tudi prek oglasne deske. Na njej so tudi vse informacije o vrtcu, pravice otrok in staršev, vabila na različna srečanja.

Fotografija 1
Oglasna deska
(foto Slavica Hajdinjak)

Fotografija 2
Oglasna deska
(foto Slavica Hajdinjak)

9.2 Neformalne oblike sodelovanja s starši

Neformalne oblike sodelovanja vrtca s starši (Intihar, Kepec 2002) so vse tiste oblike, ki se razvijajo kot posledica večje odprtosti vrtca do staršev in ki so običajno načrtovane bolj sproščeno.

Fotografija 3
Starši v vrtcu
(foto Slavica Hajdinjak)

• *Uvajanje otrok v vrtec*

Starši imajo pravico do postopnega uvajanja otrok. Uvajanje v vrtec poteka v vseh vrtcih različno, vendar pa jih večina uporablja isti način. Najprej se srečajo starši in ravnatelj vrtca. Ravnatelj jim predstavi vrtec, njegovo delovanje in program ter odgovarja na vprašanja staršev. Potem si starši skupaj z otroki ogledajo vrtec kot ustanovo (igralnico, igrišče ...). Zelo pomemben prvi stik ima vzgojitelj, ki skupaj s starši načrtuje najustreznejši način uvajanja njihovega otroka v vrtec (Osolnik 2000).

Vendar je v dialogu s starši naloga vzgojitelja, da vnaprej pove, kakšen je predviden čas, jim posreduje izkušnje o običajnem poteku in pove, kdaj prepozna znake, ki kažejo, da je otroku že dobro. Starši lahko dodajo svoje želje, da prisotnost podaljšajo, vendar mora vzgojitelj (vrtec) postaviti mejo, ko se mora prisotnost končati, in od tu naprej vsak po svoje pomagajo otroku (Bahovec in Golobič 2004).

Za otroke je vstop v vrtec nedvomno stresen dogodek. Kar nekoliko se pozablja, da je to nič manj zahtevna situacija za vzgojitelja, ki se bo z otrokom (prvič) srečal. On je tisti, ki se zaveda pomena obojestranske komunikacije in partnerskih odnosov med njim, otrokom in starši. Zaveda se, da otrok z vstopom v vrtec prvič prehaja iz znanega socialnega okolja (družine) v zanj novo, neznano okolje (vrtec). Vzgojitelj

mora podpirati in spodbujati povezovanje med vrtcem in otrokovo družino, tako da starši začutijo, da je njihov otrok v vrtcu sprejet in da jih vzgojitelj sprejme v vsej njegovi specifičnosti (težave in posebnosti) (Bezenšek 2000).

- ***Dan odprtih vrat***

Vrtec ima na široko odprta vrata za vse, ki želijo pogledati v njegov svet. Starši so en dan navzoči pri delu v igralnici in lahko tudi aktivno sodelujejo. Osnovni cilj te dejavnosti je omogočiti staršem neposredno izkušnjo dela z otroki v vrtcu.

Fotografija 4
Starši v vrtcu
(foto Slavica Hajdinjak)

- ***Šola za starše***

Starši sami pokažejo interes za pridobivanje znanja in izkušenj s področja vzgoje otrok, čutijo potrebo po tovrstnem sodelovanju; vrtec zato organizira predavanja in delavnice na različne aktualne teme.

- ***Skupni projekti in delavnice***

Starši so po navadi le udeleženci na sklepnih predstavitvah projektov, lahko pa so prav oni pobudniki različnih projektov in delavnic, ki svoje ideje in zamisli za sodelovanje izrazijo prek svojih otrok ali osebno na katerem od (ne)formalnih srečanj v vrtcu. Primeri: likovne delavnice ob menjavi letnih časov, čiščenje okolice, pomoč pri zbiralnih akcijah (npr. zbiranje odpadnega materiala).

- **Izleti in pikniki**

Fotografija 5
Družabne igre
s straši v vrtcu
(foto Slavica Hajdinjak)

Na njih se starši in vzgojitelji sprostitjo. Med seboj se spoznavaajo in družijo zunaj vrtca. Piknika se lahko udeležijo prav vsi člani družine in zajema številne dejavnosti v naravi: šport, ples, zabavne igre. Primer: kostanjev piknik v jesenskem času.

K neformalnim oblikam sodelovanja staršev z vzgojiteljicami prištevamo še: skupna srečanja na praznovanjih, poštni nabiralnik, telefonske pogovore, šolo za starše, elektronsko pošto, oglasno desko, škatlico pohval in pritožb, nastope, vadbene ure ...

Zelo priljubljena neformalna oblika, ki se je največkrat poslužujejo starši in vzgojiteljice, je tako imenovana oblika **»Pogovor na vratih«**. Komunikacija »na vratih« ne more biti namenjena poročilu, pritožbi ali reševanju konfliktov. V središču je poslavljanje, podpora otroku pri prehodu v vrtec ali domov, pozdravljanje. Za pogovor o otroku si je treba vzeti čas in miren prostor. Pri »pogovoru na vratih« je slabost to, da vzgojitelj ne more biti hkrati osredinjen na otroke in starše. Pogovor o otroku sodi v miren prostor in čas (Bahovec in Golobič 2004).

Cilji neformalnih oblik sodelovanja so: spodbujanje razvoja pozitivnih čustev pri otroku in starših, skupno preživljanje prostega časa, omogočiti spoznavanja življenja v vrtcu in načina življenja ter ustvarjanje pozitivne komunikacije med starši, vzgojitelji in otroki. Potrebo po tesnejšem sodelovanju staršev in vrtca poudarja tudi stroka, saj s tem dosegajo večjo usklajenost med vzgojno-izobraževalnimi prizadevanji vrtca in staršev. Starši imajo pri neformalnih oblikah sodelovanja možnost, da aktivno in neposredno doživijo različne dejavnosti in vzdušje v skupini, se med seboj spoznajo, povežejo, si nudijo medsebojno podporo in pomoč.

Fotografija 6
Stari straši v vrtcu
(foto Slavica Hajdinjak)

Vsaka od naštetih oblik neformalnega sodelovanja s starši se lahko pripravi na dveh različnih ravneh: na ravni celotnega vrtca ali pa na ravni posamezne skupine v vrtcu. Konkretni cilji, vsebine in dejavnosti neformalnega sodelovanja vrtca in staršev so predstavljeni ob posameznih oblikah neformalnega sodelovanja.

Katero metodo bo vzgojitelj izbral pri določeni obliki sodelovanja, je odvisno od številnih dejavnikov. Na splošno pa lahko vzgojitelj izbira med naslednjimi metodami: besedna metoda (razlaga, pogovor), metoda dela z besedilom, metoda ilustriranja, metoda demonstriranja.

- **Besedna metoda**

V vsakdanjem sporazumevanju (Prodanović 1981) je živa beseda skoraj nepogrešljiva, zato uporabljamo številne besedne metode tudi pri sodelovanju s starši. So ena najpogostejših metod. Mednje uvrščamo predvsem razlago (predavanje, monolog) in pogovor (dialog). Kako bomo uporabljali katero izmed teh metod, je odvisno od ciljev, vsebine in od oblike sodelovanja. Za metodo razlage se bo vzgojitelj odločil, ko bo moral staršem na kratek in razumljiv način sporočiti določene vsebine. Tukaj pa je pomembno, da je vzgojiteljev govor jezikovno pravilen, zanimiv, razumljiv in vsebinsko bogat. To pa je mogoče le, če se vzgojitelj na razlago dobro pripravi in upošteva vse pravine dobrega govornega nastopa. Da bi se dobro pripravili na razlago, pa se moramo odločiti, kaj bomo dejali, kako dolgo bo nagovor trajal, katere izraze bomo uporabljali, da bodo vsem znani, katere primere bomo izbrali, da bomo razlago popestrili, katere pripomočke bomo izbrali. Pomanjkljivost te metode je v tem, da so starši predvsem poslušalci in so torej manj dejavni.

Metodo pogovora vzgojitelj uporabi v vseh oblikah dela, še posebej pa v osebnih stikih in seveda takrat, ko je na dnevnem redu tema, ki jo starši poznajo, da si lahko izmenjamo mnenja, spoznamo njihove izkušnje in da te izkušnje tudi povedo. V tej metodi sodelujejo vsi udeleženci. Vzgojitelj po navadi začne pogovor, vmes pa aktivno sodelujejo tudi starši. Med seboj si izmenjavajo izkušnje in mnenja; vprašanja in odgovori se nenehno prepletajo. V pogovoru morajo vladati enakopravni odnosi.

- **Metoda dela z besedilom**

Razlikujemo več vrst besedil, ki jih uporabljamo ob raznovrstnih priložnostih. V predavanjih ali pogovorih vzgojitelj pogosto uporablja besedila v obliki poročila, ugotovitev, analiz, odločitev. Ta besedila običajno seznanjajo starše o dogodkih v vzgojno-varstveni organizaciji in širšem družbenem okolju, saj se običajno tičejo vseh otrok. Ta besedila so lahko v obliki novinarskih člankov ali zapisov v strokovni in poljudni literaturi. Iz teh besedil vzgojitelj običajno bere le odlomke in tako starše spodbudi, da jih pozneje samostojno preberejo v celoti. Pri sodelovanju z vrtcem so pogosto v uporabi besedila informativne narave, ki starše obveščajo o vsakdanjih stvareh iz vrtca. Sem sodijo tudi vsa obvestila, ki so na oglasni deski, npr. jedilnik, članki in pesmice, ki jih pojejo otroci in vzgojitelji, seznam literature za starše, opozorila na pomembnejše radijske ali televizijske oddaje itn. Ko se vzgojitelj odloči, da bo uporabil metodo dela z besedilom, je bistvenega pomena, da se že prej sam seznani z besedilom in ga čim bolj tekoče, pravilno, glasno in s pravilnim tonom posreduje.

- **Metoda ilustriranja**

Metoda ilustriranja je metoda (Prodanović 1981), ki jo vzgojitelj uporabi, ko želi staršem na lažji, hitrejši in preprostejši način prikazati neko vsebino. V to metodo vključujemo predmete iz narave, otroškega ustvarjanja, fotografije, skice, grafikone in drugo. Pozornost staršev še posebej privlači otroško ustvarjanje. Ilustrativno gradivo lahko uporabimo v uvodnem delu, med razlago ali na koncu kot vizualno ponazoritev, o čemer smo se pogovarjali.

- **Metoda demonstriranja**

Vzgojitelj pri sodelovanju s starši (prav tam) uporabi tudi metodo demonstriranja. Cilj te metode je v tem, da vzgojitelj staršem prikaže vzročno-posledične zveze. Vzgojitelj lahko staršem demonstrira določeno delo z otroki, starši pa so pri tem opazovalci. Po končanih prikazovanjih starši vzgojitelju povedo svoje ugotovitve, mnenja in predloge. Poleg demonstriranja, v katerem sodelujejo otroci, obstajajo tudi demonstriranja, v katerih sodelujejo samo starši. Za to priložnost vzgojitelj predlaga problem, starši prevzamejo vloge ter poskušajo prilagoditi vedenje in besednjak okoliščinam, v katerih so se znašli. Tako lahko s skupnimi močmi razrešijo določen problem. Metoda demonstriranja ni tako pogosta.

- **Izkušenske metode dela s starši**

Kot pravita Intihar in Kepec (2002), novejši pogledi na učenje in poučevanje poudarjajo izkušensko učenje, ki je povezano z uporabo aktivnih izkušenskih metod dela. Izkušensko učenje je značilno za pedagoško in andragoško prakso. Izhodiščni kazalniki izkušenskega učenja so: aktivnost, doživljanje in delovanje vseh udeležencev v konkretni situaciji. Celostno učenje in delo poudarja socialno-čustveno komponento, kar zelo prispeva h kakovostnemu učenju.

Pogoji za uspešen potek izkustvenega učenja so naslednji: spodbudno ozračje v skupini, primerno okolje, materiali, pripomočki, omogočanje občasne zasebnosti udeležencev, delo v paru, skupini, usposobljenost in osebne značilnosti vodje, enakopraven in topel odnos do udeležencev, produktivno sodelovanje z udeleženci (Marentič Požarnik, v Intihar in Kepec 2002).

Aktivno in neposredno vključevanje udeležencev v učni proces spodbuja motivacijo, dviga osebno zavzetost, poveča osebno zavedanje in vživljanje v druge; razgrne protislovja med lastno in tujo izkušnjo, med pričakovanji in dogajanjem, med cilji in procesi. To so kazalniki, ki pomagajo spreminjati utrjena stališča, razširijo pogled na vsakdanje pojave, povežejo spoznavne, čustveno-socialne in akcijske vidike, pomagajo pridobiti različne spretnosti, zlasti komunikacijske.

Starši so z izmenjavanjem izkušenj vsekakor lahko vir informacij in pomoči za druge, hkrati pa tudi sami sebe bogatijo z informacijami. Tako starši pridobijo tudi večjo samozavest in z novimi metodami učenja tudi lažje povežejo znanje o vzgoji z vsakdanjimi vzgojnimi izkušnjami z otroki.

Avtorici (prav tam) uvrščata med izkušenske metode dela s starši: metode spoznavanja in metode za spodbujanje večsmerne komunikacije. **Metode spoznavanja** uporabimo na začetnih srečanjih s starši, in sicer z namenom, da bi se čim bolj spoznali. Medsebojno poznavanje pomeni za starše veliko prednosti: omogoča jim varnost v skupini, spodbuja navezovanje stikov med starši in z učitelji, premaguje

začetne strahove in težave. Teh metod je veliko, npr.: metoda individualne ali partnerske predstavitve, metoda skupinske predstavitve in inventar pričakovanj. Te metode razvijajo tudi skupinsko dinamiko, ustvarjajo ugodno ozračje, ki je temelj za kakršno koli nadaljnje skupno ustvarjalno delo. Z **metodami za spodbujanje večsmerne komunikacije** pa razvijamo različne komunikacijske veščine, ki so pomembne za uspešno delovanje in sodelovanje, in sicer kjer koli smo – doma, v družini, šoli, na delovnem mestu, v širšem družbenem okolju. Med te metode uvrščamo naslednje: metoda diskusije, metoda »pro« et »contra«, metoda »akvarij« – metoda notranjega in zunanjega kroga, metoda progresivnega podvajanja, metoda proučevanja primerov, metoda igre vlog in metoda simulacije.

Sklepni del

Sodelovanje med starši in vrtcem je pomemben vidik kakovosti predšolske vzgoje, saj prav to sodelovanje veliko prispeva k ustreznemu dopolnjevanju družinske in institucionalne vzgoje.

Pri odnosu med starši in vrtcem je zelo pomembna delitev odgovornosti in različnih pristojnosti. Ustanova naj bi staršem nudila storitve, ne pa posegala v njihovo zasebnost. Vrtec mora spoštovati identiteto, kulturo, jezik, vrednote, svetovni nazor, prepričanja, navade in običaje otrokovih staršev, starši pa morajo upoštevati meje svojega soodločanja, ki ne smejo posegati v strokovnost ustanove (Kurikulum za vrtce 1999).

Kurikularne spremembe, ki so v devetdesetih letih dvajsetega stoletja zajele celoten šolski sistem, so bile odziv na družbene razmere ter odsev sprememb v strokovnih pogledih in znanstvenih paradigmah. Poleg novih pristopov v vzgojno-izobraževalnem procesu se pojavi tudi nova paradigma v sodelovanju s starši. Med starši in vrtcem naj bi se vzpostavil koncept partnerstva in participacije. Po mnenju Maleševe (Lepičnik Vodopivec 2006) je to tisti odnos med vzgojitelji in starši, v katerem si vzgojitelj in starši enakopravno delijo informacije, cilje obveznosti, povezane z vzgojno-izobraževalnim delom, v katerem imajo aktivno vlogo pri spodbujanju otrokovega razvoja, v katerem so oboji odgovorni za otrokov razvoj ter v katerem imajo vsi pravice in dolžnosti.

- Bahovec, E. et al. (1999). *Kurikulum za vrtce – predšolska vzgoja v vrtcih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Bahovec, D., E., Golobič, K. (2004). *Šola in vrtec skozi ogledalo. Priročnik za vrtce, šole in starše*. Ljubljana: DZS.
- Batistič Zorec, M. (2003). *Razvojna psihologija in vzgoja v vrtcih*. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti.
- Bratanić, M. (1991). *Mikropedagogija*. Zagreb: Školska knjiga.
- Brunson D. C. (2001). *Pioneers In Our Field: Loris Melaguzzi Founder of Reggio Emilia Approach: Beliving in the Power of the Child. Early Childhood Today*. Pridobljeno 14. 5. 2009 s spletne strani: <http://www2.scholastic.com/browse/article.jsp?id=3746080>.
- Bezenšek, J. (2000). Nekateri vidiki sodelovanja družine in vzgojiteljice v vrtcu. *Pedagoška obzorja* 3/4, 126–132.
- Devjak, T., Novak, L., Lepičnik-Vodopivec, J. (2009). Kakovostna interakcija in komunikacija. V Devjak, T. (ur.), Skubic, D. (ur.). *Izzivi pedagoškega koncepta Reggio Emilia*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, str. 189–207.
- Domicelj, M., Ferjančič, J., Pavlovič, Z. (1996). *Kodeks etničnega ravnanja v vrtcih*. (b. d.). Pridobljeno 4. 6. 2009 s spletne strani: <http://www.vjg.si/kodeks.html>.
- Dyrfjord, K. (2006). Primerjava praks v zvezi z demokracijo v vzgoji in izobraževanju v zgodnjem otroštvu. *Sodobna pedagogika* 5. 110–122.
- Epstein, J. L. (2001). *School, family and community partnerships*. Colorado: Westview Press.
- Ferbežer, I. (2006). Izobraževanje mlajših nadarjenih otrok v Reggio Emilia. *Pedagoška obzorja* 3–4. 95–109.
- Intihar, D., Kepec, M. (2002). *Partnerstvo med šolo in domom*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Jankovič, D., Popovič, T. (2006). Povezanost med družino in vrtcem. *Supra* 5. 157–158.
- Kalin, J. (2009). Pedagoški vidiki sodelovanja učiteljev in staršev – izzivi za učitelje, šolo, starše in družbeno skupnost. V Cankar, F., Deutsch, T. *Šola kot stičišče partnerjev – sodelovanje šole, družine in lokalnega okolja pri vzgoji in izobraževanju otrok*. 1. izd. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 83–97.
- Krasnow, J. (1990). Building new parent-teacher partnerships: teacher-researcher teams stimulate reflection. *Equity and choice* 6. 25–31.
- Krek, J., Merljak, M. (ur) (2011). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji 2011*. Ljubljana: MŠŠ.
- Kreft, I. (b. l.). Otrok kot ustvarjalec kulture, vrednosti in pravic – vzgojni pristop mesta Reggio Emilia. *Razvojna psihologija* 80 (4). 46–48.
- Kroflič, R. (et al.) (2001). *Otrok v vrtcu*. Ljubljana: Založba Obzorja.
- Kroflič, R. (b. l.). *Novi pristopi k spodbujanju otrokovega prosocialnega in moralnega razvoja v predšolskem obdobju*. Posvet vzgojiteljic celjske regije. Socialne interakcije v vrtcu, 27. september 2008. Pridobljeno 18. 5. 2009 s spletne strani: <http://www2.arnes.si/~rkrofl1/Teksti/vzgojiteljice%20Celje%202008.doc>.
- Krogh L. S. (1994). *Educating Young Children: Infancy to grade Three*. USA: Lane Akers.

- LeBlanc, M. (b. l.). *Reggio Emilia: An innovative approach to education*. Pridobljeno 15. 5. 2009 s spletne strani: <http://www.communityplaythings.co.uk/resources/articles/reggio-emilia.html>.
- Lepičnik Vodopivec, J. (1996). *Med starši in vzgojitelji ni mogoče ne komunicirati*. Ljubljana: MiSch.
- Marjanovič Umek, L., Fekonja, U., Kavčič, T. in Poljanšek, A. (2002). *Kakovost v vrtcih*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo, znanost in šport. Pridobljeno 15. 3. 2011 s spletne strani: <http://www.mszs.si/slo/solstvo/vrtci/starsi>.
- Možina, S. idr. (1995). *Poslovno komuniciranje*. Maribor: Obzorja.
- Osolnik, I. (2000). Sodelovanje s starši. *Defectologica Slovenica* 1. 89–93.
- Padovan, R. (b. l.). Razmišljanje o drugačni vlogi vzgojitelja v vrtcu. *Otrok in družina* 95 (7–8). 14–15.
- Pipan, R. idr. (1993). *Mi med seboj: priročnik za vzgojitelje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
- Prodanović, L. (1981). *Vzgojitelji in starši*. Ljubljana: DDU Univerzum.
- Pšunder, M. (1994). *Knjižica za učitelje in starše*. Maribor: Založba Obzorja.
- Pšunder, M. (1998). *Kaj bi učitelji in starši še lahko vedeli?* Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Profesionalno usposabljanje strokovnih delavcev za izvajanje elementov posebnih pedagoških načel koncepta Reggio Emilia na področju predšolske vzgoje 2008–2013* (b. l.). Pridobljeno 15. 5. 2009 s spletne strani http://reggioemilia.pef.uni-lj.si/reggio/index.php?option=com_content&view=article&id=50&Itemid=61.
- Resman, M. (1992). Šola, učitelji, starši – sodelovanje z različnimi pričakovanji. *Sodobna pedagogika* 43, 5/6. 223–235.
- Rinaldi, C. (2007). *In dialogue with Reggio Emilia : listening, researching and learning*. London; New York: Routledge, 2007.
- Tarr, P. (2001). *Aesthetic Codes in Early Childhood Classrooms*. *Art Education*. Pridobljeno 14. 5. 2009 s spletne strani: http://www.designshare.com/Research/Tarr/Aesthetic_Codes_3.htm.
- Uлага, S. (2009). *Sodelovanje s starši v vrtcu Laško : diplomsko delo*. Maribor. Pedagoška fakulteta.
- Učenje v vrtcu* (b. l.). Pridobljeno 19. 5. 2008 s spletne strani www.pef.uni-lj.si/~vilic/gradiva/2-pp-ucenje-vrtec.rtf.
- Uradni list RS* (b. d.). Pridobljeno 4. 6. 2009 s spletne strani: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2005100&stevilka=4349#>.
- Vec, T. (2009). Partnerstvo med šolo in starši – enoznačni cilj in različnost poti. V Cankar, F., Deutsch, T. *Šola kot stičišče partnerjev : sodelovanje šole, družine in lokalnega okolja pri vzgoji in izobraževanju otrok*. 1. izd. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 63–82.
- Vodopivec, M. (2006). Sodelovanje med šolo in domom. *Didakta* 98/99. 40–45.
- Vrbovšek, B. (2006). *Kakovost v kurikulu vrtca – od načel do izvedbe*. Ljubljana: Supra.

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

ISBN 978-961-253-082-2

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST, KULTURO IN ŠPORT

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad